Sisekaitseakadeemia

Politseikolledž

Ervin Võip
PK-040

JÄLITUSTEGEVUSE TÕENDITE KASUTAMINE KRIMINAALMENETLUSES. VIRU MAAKOHTU PRAKTIKA ANALÜÜS AJAVAHEMIKUL 2005-2008.a

Lõputöö

Juhendaja:

Tanel Järvet

Tallinn 2009

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: politsei	Kuu ja aasta: mai 2009
Töö pealkiri: Jälitustegevuse tõendite kasutamine kriminaalmenetluses. Viru Maakohtu praktika analüüs ajavahemikul 2005-2008.a.	
Töö autor: Ervin Võip allkiri:	
Lühikokkuvõte: Käesolev lõputöö koos lisadega koosneb 51 leheküljest ja on koostatud 34 erineva allika põhjal. Töö on kirjutatud eesti keeles, selle võõrkeelne kokkuvõte vene keeles. Teema valiku üheks põhjuseks on selle aktuaalsus, mis põhineb vajadusel analüüsida jälitustõendite kasutamist kriminaalmenetluses. Töö eesmärgiks on selgitada välja, kas kohtueelses menetluses kasutatakse küllaldaselt jälitustegevust. Analüüsida milliseid jälitustegevuse tõendeid ja mis liiki kuritegude tõendamisel on kasutatud. Uuritavaks objektiks on Viru Maakohtu praktika ajavahemikul 2005-2008.a. On viidud läbi ekspertintervjuusid kohtunike, prokuröride, politseiametnikega ja isikutega, kes puutuvad kokku jälitustoimingutega. Lähtuvalt saadud analüüsist ja uuringu tulemustest on jõutud järeldusele, kas saab jälitustegevuse tõendeid kasutada laiemalt kriminaalmenetluses kuritegude ennetamiseks ja lahendamiseks Uurimismeetodid on: 1. intervjuude läbiviimine Viru Maakohtu kohtunikega, Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröridega ja Ida Politseiprefektuuri jälitusametnikega, isikutega, kes puutuvad kokku jälitusvaldkonnaga; 2. Viru Maakohtu arhiivis olevate toimikute analüüs; 3. koostatud ülevaade jälituslubade andmisest Ida Politseiprefektuurile.	
Võtmesõnad: jälitustoiming, kriminaalasi, kohtuotsus	
Ключевые слова: оперативно-розыскные действия, уголовное дело, решение суда	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Allkiri:	
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Tanel Järvet Allkiri:	

ANNOTATSIOON……..2

SISUKORD……..3

SISSEJUHATUS……..4

1. JÄLITUSTEGEVUSE OLEMUS, EESMÄRGID JA SISU……. 5
   1.1. Jälitustegevuse põhiseaduslikud nõuded…….5
   1.2. Jälitustegevuse alused ja eesmärgid……7
   1.3. Jälitustoimingud kriminaalmenetluses……..12
      1.3.1. Varjatud jälgimine……..14
      1.3.2. Posti- või telegraafisaadetiste varjatud läbivaatus……..15
      1.3.3. Andmete kogumine üldkasutatavate tehniliste sidekanalite kaudu…16
      1.3.4. Kuriteo matkimine……..20

2. IDA POLITSEIPREFEKTUURI, VIRU RINGKONNAPROKURATUURI ja VIRU MAAKOHTU PRAKTIKA……..22
   2.1. Uurimistöö eesmärk ja taustinfo…… 22
   2.2. Ekspertintervjuud……..23
   2.3. Viru Maakohtu praktika analüüs……...28
   2.4. Ülevaade jälituslubade väljastamisest 2005-2008.a…….....35

3. UURIMISTÖÖ JÄRELDUSED……37

KOKKUVÕTE……39

RESÜMEE……..41

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU …….…43

LISAD…….45

SISSEJUHATUS

Lõputöö teemaks töö autor valis jälitustegevuse tõendite kasutamise kriminaalmenetluses. Töös on kajastatud Riigikogus menetluses olev seaduse eelnõu (SE286), mille jõustumise korral jälitustegevuse seadus kaotatakse ja selle normid viiakse kriminaalmenetluse seadustikku.

Lõputöö hüpoteesiks on valitud: Praegusel ajal kasutatakse jälitustõendeid mittepiisavalt. Neid saab kasutada senisest laiemalt ja erinevates kuriteoliikides nende ennetamiseks ja lahendamiseks.
Eesmärgiks on analüüsida, milliseid jälitustegevuse tõendeid ja mis liiki kuritegude tõendamisel on kasutatud. Teha selgeks, kas neid võiks kasutada rohkem. Käesolevas töös on analüüsi kaudu püütud jõuda eeldustest järeldusteni.

Eeltoodust tulenevalt on lõputöö jaotatud struktuuriliselt kolmeks peatükiks:
Esimeses peatükis autor käsitleb jälitustegevuse õiguslikku alust, eesmärke, jälitusasutuste õigusi ja kohustusi. Vaatleb jälitustegevuse toiminguid, mida kasutatakse Eesti kriminaalmenetluses.
Teises peatükis analüüsitakse Ida Politseiprefektuuri, Viru Ringkonnaprokuratuuri ja Viru Maakohtu praktikat. Käesoleva lõputöö raames viis autor läbi intervjuud Viru Maakohtu Kohtla-Järve Kohtumaja kohtunikuga, Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröride, Ida Politseiprefektuuri jälitusametnikega ja vandeadvokaadiga.
Koostatud on ülevaade jälituslubade andmisest ajavahemikus 2005 kuni 2008.a Ida Politseiprefektuurile.
Kolmandas peatükis on jõutud uurimuse järeldusteni.

Töö lõpus on esitatud kokkuvõte, milles on fikseeritud käesoleva lõputöö põhijäreldused. Tööle on lisatud viidatud allikate loetelu, samuti võõrkeelne kokkuvõte töös käsitlust leidnud küsimustest ja tehtud järeldustest.

1. JÄLITUSTEGEVUSE OLEMUS JA EESMÄRGID

1.1. Jälitustegevuse põhiseaduslikud nõuded

Riigi ja õiguse vajalikkuses põhiõiguste realiseerimiseks pole kahtlust, kuid sageli on just riik ise oma võimumonopoliga see, kes kujutab ohtu kodanike põhiõigustele. Põhiseadusega konstitueeritud riigil pole aga üheski valdkonnas õigust meelevaldsusele ning kogu avalik võim peab alati järgima põhiseadust ja muid seadusi. Seega tulenevad põhiseadusest esiteks riigi ülesanded, aga teiseks ka nõuded, millele peab riigi tegevus nende ülesannete täitmisel vastama[1].

Põhiseaduse (PS) §-s 10 on väljendatud mitu olulist põhiprintsiipi. Põhiprintsiibid on kõige olulisemad normid Eesti õiguskorras, mis defineerivad Eesti Vabariigi põhikorra tuumiku. Siinkohal leiab käsitlemist õigusriigi põhiprintsiip.

Inimväärikus on PS vabadusõiguste alus.[2] Iga vabaduspõhiõigus kujutab endast inimväärikuse põhiprintsiibi mõne aspekti väljendust. Õigusriigi mõiste on nagu enamik riigikorralduse põhimõisteid mitmetähenduslik. Vahet tuleb teha formaalse ja materiaalse õigusriigi vahel. Õigusriik formaalses tähenduses on seadusriik, s.t riik, milles on seadused, mida järgitakse. Õigusriik materiaalses tähenduses eeldab poliitilis-maailmavaatelist väärtushinnangut. Materiaalse õigusriigi mõiste raames võib omakorda vahet teha kodanlik-liberaalsel ja sotsiaalsel õigusriigil. Kodanlik-liberaalne õigusriik on riik, kus olulisteks väärtusteks põhiõigused, võimude lahusus, sõltumatud kohtud ja seadusi järgiv haldus. Sotsiaalne õigusriik on riik, mille esmaseks eesmärgiks on jalule seada sotsiaalne õiglus.

Õigusriik kui põhiprintsiip on kõigist põhiprintsiipidest kõige keerukama struktuuriga. Selle oluliseks sisuks on:

1. riigivõimu piiramine individuaalse vabadusega ja sellest tulenev proportsionaalsuse põhimõte;

---

[1] Jaanimägi, K. 2004. Politsei sisemise rahu tagajana. Juridica VII, lk 452-460.

[2] Truuväli, E.-J., Kask, O., Merusk, K., Lõhmus, U., Põld, J., Lindpere, H. jt. 2008. Eest Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 105 komm. 3.1.

2. võimude lahusus;
3. õiguskindlus;
4. halduse seaduslikkus;
5. sõltumatute kohtute poolt tagatav õiguskaitse[3].

Õigusriigis ei tohi riigivõim käituda eraisikuga oma suva järgi, vaid võimu teostamine on piiratud individuaalsete õigustega. Eraisikul on PS-ga tagatud piiramatu vabaduse sfäär. Riigivõim tohib seda kitsendada üksnes siis, kui ta suudab rakendatavat abinõu õigustada. Riigivõimu abinõu on õigustatud kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ega moonuta piiratava õiguse olemust. See klausel tähendab, et riigivõimu iga põhiõigusi riivav abinõu peab olema proportsionaalne laiemas tähenduses. Iga üksikisiku vabadussfääri kitsendatud abinõu peab olema sobiv seatud eesmärgi saavutamiseks, vajalik kitsamas tähenduses, s.t sama mõjusatest vahenditest vabadust vähim kitsendav, ja proportsionaalsus kitsamas tähenduses. Proportsionaalsus kitsamas tähenduses nõuab kaalumist. Kaalumine eeldab võimalikult kõigi poolt- ja vastuargumentide nimetamist ning kohtu seisukohavõttu[4].

Õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust[5].

Demokraatliku printsiibi kohaselt analüüsides jälitustegevuse seadust (JTS) ja kriminaalmenetluse seadustikku (KrMS) on need kooskõlas PS-ga, kuna nendes eelnimetatud seadustes on välja toodud just võimulahusus erinevate instantside näol, kes otsustavad jälitustoimingute õiguslikkust. Instantsideks on siis järelevalve alal prokuratuur ja kohtud. Viimased on oma otsustes sõltumatud, jälitustoimingute loa andmises, mis sekkub isikute puutumatusele ja eralelule (nt. teabe salajane pealtkuulamine või-vaatamine). Selliselt sekkub riigiasutus (nt Kaitsepolitseiamet, Politseiamet) otseselt isikute eraellu ja selleks on vaja ka kontrolli jälitustoimingute teostamise kohta kohtu ja

---

[3] Truuväli, E.-J., Kask, O., Merusk, K., Lõhmus, U., Põld, J., Lindpere, H. jt. 2008. Eest Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 107 komm 3.4.

[4] Truuväli, E.-J., Kask, O., Merusk, K., Lõhmus, U., Põld, J., Lindpere, H. jt. 2008. Eest Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 107 komm 3. 4.1.

[5] Eesti Vabariigi Põhiseadus. 21.07.2007. RT I 2007, 33, 210, § 11, RT I 1992, 26, 349.

prokuratuuri näol. Selliselt on loodud isiku riigipoolne kaitse.

1.2. Jälitustegevuse õiguslikud alused ja eesmärgid

Jälitustegevuse õiguslik alus tuleneb Eesti Vabariigi Põhiseadusest, mille järgi inimese põhiõigusi tohib seadusega ettenähtud korras erandlikel ehk vajalikel ja põhjendatud asjaoludel piirata või riivata. Eesti Vabariigi põhiseadus sätestab:

Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraellu sekkuda muidu, kui seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks[6].

Isiku jälgimine võib riivata kodu puutumatuse (PS § 33) ja sõnumitesaladuse õigust (PS § 43), aga ka füüsilist ja vaimset puutumatust, mis kuulub kommenteeritava paragrahvi kaitsealasse. Selles valdkonnas annab võimudele õiguse sekkuda perekonna- ja eraellu JTS ja JAS. Julgeolekuasutused oma pädevuse piirides on Kaitsepolitseiamet, Politseiamet, Piirivalveamet, Sõjaväepolitsei, Justiitsministeeriumi vanglate osakond ja vangla ning Maksu -ja Tolliamet[7].

Isikute salajane jälgimine, mis on iseloomulik politseiriigile, on Euroopa inimõiguste kohtu arvates talutav üksnes sel määral, kui see on vajalik riigi demokraatlike institutsioonide kaitseks. Lisaks riive sobivuse ja vajalikkuse nõudele peab seadus ette nägema piisavad ja tõhusad tagatised volituste kuritarvitamise vastu. Jälitustegevust võib kontrollida kolmes staadiumis: siis kui otsustatakse jälitustegevust alustada, jälitustegevuse ajal või pärast selle lõpetamist. Esimeses kahes staadiumis on salajase jälitustegevuse puhul väga loomulik ja loogiline, et nii jälitustegevus ise kui ka selle kontroll toimub isiku teadmata. Kuna isik ei saa omal algatusel kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit või osaleda otseselt kontrollimenetluses, on oluline, et kehtestatud kord tagaks isiku õiguste piisava ja võrdse kaitse. Kui tekib vajadus piirata isiku õigust sõnumi saladusele, tekib vajadus varjatult siseneda eluruumi, muusse ehitisse, tööruumi või sõidukisse teabe varjatud kogumiseks või muul viisil õigust kodu, perekonna- või eraelu puutumatusele, esitab julgeolekuasutuse juht halduskohtu esimehele või tema määratud halduskohtunikule põhjendatud kirjaliku taotluse

---

[6] Eest Vabariigi Põhiseadus. 21.07.2007. RT I 2007, 33, 210, § 26, RT I 1992, 26, 349.

[7] Jälitustegevuse seadus. 01.01.2009. RT I 2008, 35, 213, § 6, RT I 1994, 16, 290.

vastava loa saamiseks. (JAS § 27)[8].

PS § 33 on sätestatud, et kodu on puutumatu. Ei tohi tungida kellegi eluruumi, valdusse ega töökohta ega neid ka läbi otsida, välja arvatud seadusega sätestatud juhtudel ja korras avaliku korra, tervise ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks, kurjategija tabamiseks või tõe välja-selgitamiseks kriminaalmenetluses[9].
Kodu puutumatust riivavad esmajoones sissetungimine ja läbiotsimine, mida kommenteeritav paragrahv ka otsesõnu nimetab. Kodu puutumatuse riived ei ammendu siiski nimetatud tegevustega. Kodu puutumatust riivavad ka jälgimis- ja salvestusseadmete paigaldamine ning eluruumist väljatõstmine. PS lubab sekkuda kodu puutumatuse õigusse seadusega sätestatud juhtudel ja korras järgmiste eesmärkide saavutamiseks: avaliku korra, tervise või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks; kuriteo tõkestamiseks; kurjategija tabamiseks või tõe väljaselgitamiseks kriminaalmenetluses. JTS annab Politseiametile ja kuritegude kohtueelsel uurimisel Kaitsepolitseiametile õiguse varjatult siseneda eluruumidesse, hoonetesse ja rajatistesse ja muudesse valdustesse, et koguda ja salvestada teavet ning paigaldada pealtkuulamis-ja muid jälgimisvahendeid (JTS § 12) eesmärgiga avastada või tõkestada esimese astme kuritegu või tahtlikult toimepandud teise astme kuritegu, mille eest on ette nähtud vähemalt kuni kolme aastat vangistust. Selliseks jälitustoiminguks on nõutav eeluurimiskohtuniku luba.

Igaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning korrespondentsi saladust Võimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.[10]

Sõnumite saladuse õigus lubab sekkuda sellesse õigusesse riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse, riigi majandusliku heatervise, kõlbluse ning kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks. Sõnumite saladusse sekkumine on ka enam piiratud kui sekkumine

---

[8] Julgeolekuasutuste seadus. 01.01.2009. RT I 2008, 35,213, § 27, RT I 2001, 7, 17.

[9] Eest Vabariigi Põhiseadus. 21.07.2007. RT I 2007, 33, 210, § 33, RT I 1992, 26, 349.

[10] Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. 01.04.1996. RT II 1996, 11/12, 34. art 8.

perekonna- ja eraellu. Sõnumite saladuse riived on õigustatud üksnes kahe eesmärgi saavutamiseks: kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks.

Sõnumite saladuse õiguse piiramine on reguleeritud KrMS ja JTS-ga. JTS annab Kaitsepolitseiametile ja Politseiametile õiguse posti-. saadetiste varjatud läbivaatamiseks eeluurimiskohtuniku loal, kui see on vajalik teatud raskusastmega kuriteo tõkestamiseks või avastamiseks. JTS-ga antud õigus postisaadetiste läbivaatamiseks on laiem kui kriminaalmenetluse raames teostatav postisaadetiste võetus: see toiming väljub kriminaalasja uurimise raamidest ega piirdu üksnes posti- või telegraafiasutusega.

JTS peab jälitustoiminguks (mille tegemiseks on vajalik kohtu luba) postisaadetiste varjatud läbivaatust, mis seisneb postisaadetise sisu kindlakstegemises, saadetise avamises, läbivalgustamises ja saadud informatsiooni talletamises[11].

JTS annab Politseiametile ja kuritegude kohtueelsel uurimisel Kaitsepolitseiametile õiguse kuulata salaja pealt ja salvestada telegraafi, telefoni või muude üldkasutatavate tehniliste sidevahendite kaudu edastatavaid sõnumeid (JTS § 12), kui kriminaalmenetluse esemeks on esimese astme kuritegu või tahtlikult toimepandud teise astme kuritegu, mille eest on ette nähtud karistusena vähemalt kuni kolm aastat vangistust [12].

Viimaste aastate kogemus näitab, et sõnumite saladuse riive võimalused on avardunud, mida õigustatakse vajadusega tõkestada ja avastada raskeid kuritegusid ja võidelda organiseeritud kuritegevusega. Salajase jälgimise ulatuse laienemise ja jälgimisvahendite täiustumisega suureneb ka kuritarvituste oht. Seepärast peab salajane jälgimine olema tasakaalustatud tõhusate ja piisavate tagatistega võimalike kuritarvituste vastu. Need tagatised eeldavad, et sõnumite saladuse piiramise juhud ja kord oleksid täpselt ja arusaadavalt sätestatud seaduses, et riigivõimuasutuste tegevus oleks kontrolli all ning et seaduses on ette nähtud kriminaal- ja tsiviilvastutus kuritarvituste eest. Vastutuse kehtestamisega täidab riik oma positiivse kohustuse kaitsta isikut mitte üksnes riigivõimu, vaid ka kuritegeliku maailma ja eradetektiivide pealetükkiva aktiivsuse eest.

PS § 44 lg 2 sätestab avaliku võimu kohustuse anda Eesti kodanikule tema nõudel informatsiooni oma tegevuse kohta. Kui tegemist on informatsiooniga, mis on asutuse või ametiisiku valduses oleval infokandjal juba olemas, saab isik esitada teabenõude,

---

[11] Jälitustegevuse seadus. 01.01.2009. RT I 2008, 35, 213, RT I 1994, 16, 290.

[12] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 2008, 52, 288, § 110 lg 1, RT I 2003, 27, 166.

mida menetletakse vastavalt avaliku teabe seadusele (AvTS). Teabenõude avaldusena käsitlemine ei välista avaliku võimu § 44 lg-st 2 tulenevat kohustust informatsiooni oma tegevuse kohta. Õigus saada infot avaliku võimu astutuste ja ametiisikute tegevuse kohta ei ole piiramatu. Tegemist on lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigusega, mis võimaldab käsitletavat õigust küllaltki ulatuslikult piirata. § 44 lg 2 kohaselt ei kuulu väljastamisele andmed, mille väljaandmine on seadusega keelatud, ja eranditult asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud andmed.[13]

Eelpool toodust tulenevalt tohib inimese põhiõigusi rikkuda, riivata seaduses sätestatud juhtudel ja korras, milleks ongi vastu võetud jälitustegevuse seadus, kriminaalmenetluse seadustik ja julgeolekuasutuste seadus. Nimetatud seadused sätestavad nii inimõigusi enamriivavad tegevused ehk jälitustoimingud kui ka põhiseadusest tulenevalt erandlike asjaolude kirjeldused. Jälitustegevuse korraldamist ja toimingute teostamist mõjutavad ka paljud teised seadused, kuid jälitustegevuse materiaal- ja protsessiõiguslik põhiregulatsioon tuleneb JTS-st. Jälitustegevuse, kui sellise eksisteerimise vältel ehk praktikas on läbi aegade välja kujunenud ning teoorias formuleeritud mitmed põhimõtted, millest osa on sätestatud JTS § 5-s.

1. Seaduslikkuse, avalikkuse ja salajasuse ühendatus.
2. Jälitustegevust ei tohi kasutada erakondade, ühiskondlik-poliitiliste ühenduste ja liikumiste huvides või diskrediteerimiseks.
3. Jälitusasutused ei tohi Eesti kodaniku vaba tahte vastaselt koguda ega talletada andmeid tema veendumuste kohta.
4. Tuleb valida tekkinud olukorrale n-ö adekvaatne jälitustoiming ning teostada seda inimese põhiseaduslikke õigusi ning huvisid riivamata või riivates neid võimalikult vähe.
5. Jälitustoimingud ei tohi kahjustada isiku elu, tervist, vara ega keskkonda[14].

Jälitustoimingud teostatakse isikute suhtes, keda põhjendatult seostatakse kuriteo kavandamisega või selle toimepanemisega, samuti isikute suhtes, kes omavad kuritegelikke sidemeid.

Ülaltoodust tulekski järgnevalt uurida jälitustegevuse eesmärke, jälitusasutuste õiguseid ja ka kohustusi.

Jälitustegevuse eesmärgid tulenevad JTS § 9 jälitusmenetluse alustamise ajenditest[15].

---

[13] Truuväli, E.-J., Kask, O., Merusk, K., Lõhmus, U., Põld, J., Lindpere, H. jt. 2008. Eest Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, lk 306, komm 3.

[14] Jälitustegevuse seadus. 01.01.2009. RT I 2008, 35, 213, § 5, RT I 1994, 16, 290.

Jälitustoiminguid teostatakse, kui on vajadus:

• koguda tõendeid kriminaalmenetluses;

• koguda teavet kuritegude ärahoidmiseks ja tõkestamiseks;

• selgitada välja kriminaalmenetlusest kõrvale hoidva kahtlustatava ja süüdistatava või kriminaalkaristuse täitmisest kõrvale hoidva kahtlustatava või süüdimõistetu asukoht; jne

Jälitustegevuse eesmärkide saavutamiseks on jälitusasutustel JTS § 7 sätestatud õigused:

1. teostada JTS-s ja KrMS-s sätestatud jälitustoiminguid;
2. kaasata isikuid salajasele koostööle;
3. koguda, talletada, analüüsida ja kasutada teavet - andmekogud;
4. kasutada konspiratsioonivõtteid tagamaks asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teabe kindlat salastatust[16].

Siinkohal tuleb silmas pidada, et riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse § 8 kohaselt on riigisaladuseks jälitusasutuste poolt kriminaalmenetluse seadustiku §-de 115–120 alusel kogutud teave ning teabe kogumisel kasutatud meetodid, taktika ja tehnilised vahendid ulatuses, mis on vajalik teabe kasutamisel tõendina. Seda teavet sisaldav teabekandja salastatakse 50 aastaks. Salastatus kustub teabe kasutamisel kriminaaltoimikus või teabe tutvustamisel isikule, kelle suhtes jälitustoiming tehti, või isikule, kelle perekonna- või eraelu puutumatust jälitustoiminguga riivati[17].

Tulenevalt seadusest on kriminaalmenetluses lubatud tõendeid koguda jälitustoimingutega ehk alustada jälitusmenetlust, avades jälitustoimiku, kui kriminaalasja ese kuulub jälitusasutuse pädevusse ning tõendite kogumine muude menetlustoimingutega on välistatud või oluliselt raskendatud ning kriminaalmenetluse esemeks on esimese astme kuritegu või tahtlikult toimepandud teise astme kuritegu, mille eest on ette nähtud karistusena vähemalt kuni kolm aastat vangistust[18].

---

[15] Jälitustegevuse seadus. 01.01.2009. RT I 2008, 35, 213, § 9, RT I 1994, 16, 290.

[16] Jälitustegevuse seadus. 01.01.2009. RT I 2008, 35, 213, § 7, RT I 1994, 16, 290.

[17] Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus. 01.03.2009, RT I 2009, 4, 24, § 8, RT I 2007, 16, 77.

[18] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 2008, 52, 288, § 110, 01.07.2004. RT I 2003, 27, 166.

1.3. Jälitustoimingud kriminaalmenetluses

Kuritegude kohtueelses menetluses on lubatud koguda tõendeid KrMS kolmanda peatüki kaheksandas jaos sätestatud jälitustoimingutega.

Jälitustegevuse seaduse § 12 lõige 1 järgsed jälitustoimingud on:

1. andmete varjatud kogumine jälitustegevuses osalevate ja sellesse vastavalt JTS §-s 14 sätestatud korras kaasatud isikute poolt;
2. võrdlusmaterjali varjatud kogumine ning dokumentide ja esemete varjatud vaatlus ning esmauuringud;
3. varjatud jälgimine, objekti varjatud läbivaatus ja asendamine;
4. isikusamasuse varjatud tuvastamine;
5. elektroonilise sidevõrgu kaudu edastatavate sõnumite edastamise fakti, kestuse, viisi ja vormi ning edastaja või vastuvõtja isikuandmete ja asukoha kohta andmete kogumine[19].

2009. aasta aprillikuu seisuga on põhiliseks seadusteks, mis reguleerivad Eesti Vabariigis kriminaalmenetluses teostatavat jälitustegevust jälitustegevuse seadus ja kriminaalmenetluse seadustik[20].

Eelnõu (SE 286) eesmärgiks on korrastada kehtiv jälitustegevuse süsteem, näha ette kindlad alused, mille olemasolul on lubatud teha isiku põhiõigusi riivavaid jälitustoiminguid ning tõhustada nende üle teostatavat järelevalvet.

SE 286 eelnõu seletuskirjas on öeldud, et juba JAS eelnõu väljatöötamisel rõhutati vajadust korrastada olemasolev jälitustegevuse süsteem, eristada korrakaitseline ning kriminaalmenetluslik jälitustegevus ning JTS kui selline kehtetuks tunnistada.

Kui seadusandja oleks soovinud, et jälitustegevusega tõendite saamine peaks ilmtingimata ja eranditult toimuma KrMS-s sätestatud korras, oleks olnud õige kasutada väljendit „käesoleva seadustiku nõudeid“. Seega on võimalik, et meie kriminaalmenetluses kasutatavaid tõendeid kogutakse ka jälitustoimingutega, mida reguleeritakse JTS-s. Kriminaalmenetluses kasutatavate tõendite saamine JTS-s sätestatud korras tähendab tegelikult nende tõendite saamise lubatavust sellise jälitustegevusega, mis toimub kriminaalmenetluse eelselt[21].

---

[19] Jälitustegevuse seadus. 01.01.2009. RT I 2008, 35, 213, § 12, RT I 1994, 16, 290.

[20] Laos, S. 2008. Riigi sisejulgeolekut tagava jälitustegevuse eesmärgid ja kontroll. Akadeemia XI, lk 2406.

[21] Kerdgandberg, E. 2005. Natuke privaatsusest ja mõnevõrra enam selle jälitustegevuslikust riivest

PolitseiS § 13 lg 1 p 12 annab õiguse rakendada operatiivjälitusabinõusid, kasutada kuritegude tõkestamiseks, väljaselgitamiseks ja avastamiseks tehnilisi ja muid vahendeid, rikkumata kodanike põhiseaduslikke õigusi. Ning vaadeldes § 12 lg 1 p 2 on kohustatud kaitsma kodanike elu, tervist, au ja väärikust, vara ning omandit õigusvastaste rünnete eest ja muu ohu korral[22].

Kui jälitustoiminguga on järgitud seadust, on see ka tõendiks kriminaalmenetluses. Sellest tulenevalt ongi alati vajalik fikseerida ja vormistada jälitustegevuse tulemid. Eeltoodust on KrMS § 113 ära toodud jälitustoimingu protokoll ja märgitud, mida see peab sisaldama (asutuse nimetus, toimingu aeg ja koht, isiku nimi, kelle suhtes teostati jälitustoiming ja jälitustoiminguga kogutud teave). KrMS on näinud ette üldtingimused jälitustoiminguga tõendite kogumisel, kus siis jälitustoiming ei tohi ohustada isiku elu, tervist ja vara ega keskkonda[23].

Jälitustoiminguga koguvad tõendeid Politseiamet ja Kaitsepolitseiamet omal algatusel või muu uurimisasutuse taotlusel. Politseiamet kogub jälitustoiminguga tõendeid vahetult või tema hallatavate asutuste kaudu. Varjatud jälgimine, objekti varjatud läbivaatus ja asendamine ning andmete kogumine üldkasutatavate tehniliste sidekanalite kaudu edastatavate sõnumite kohta koguvad tõendeid ka Maksu- ja Tolliamet ning Piirivalveamet. Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatusel, tehniliste sidekanalite kaudu edastatava teabe või muu teabe salajane pealtkuulamine või -vaatamisel ning kuriteo matkimisel võib tõendeid koguda eeluurimiskohtuniku loal.

Varjatud jälgimine, objekti varjatud läbivaatus ja asendamine ning andmete kogumine üldkasutatavate tehniliste sidekanalite kaudu edastatavate sõnumite kohta võib tõendeid koguda menetlust juhtiva prokuröri loal. Kui jälitustoimingu tegemist taotleb teine uurimisasutus, teatab jälitustoimingu teinud asutus selle taotluse täitmisest uurimisasutusele kirjalikult ja edastab talle vajaduse korral koos jälitusprotokolliga jälitustoimingus tehtud foto, filmi, heli- või videosalvestise või muu teabetalletuse. Riigikogu ning valla- ja linnavolikogu liikme, kohtuniku, prokuröri, advokaadi ja vaimuliku ning Riigikogu valitava ja nimetatava ametiisiku võib tema nõusolekul kaasata

---

isikuandmeid töötleva Eesti avaliku võimu poolt. Juridica VIII, lk 544 –552.

[22] Politseiseadus. 13.07.2008. RT I 2008, 28, 181, § 12, RT I 1990, 10, 113.

[23] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 52, 288, § 112, RT I 2003, 27, 166.

jälitustoimingusse eeluurimiskohtuniku loal üksnes juhul, kui kuritegu on suunatud tema või tema lähedase vastu[24].

KrMS sätestab jälitustoiminguks loa andmise korra, kus siis eeluurimiskohtunik vaatab menetlust juhtiva prokuröri põhjendatud jälitustoimingu taotluse läbi viivitamata ja annab määrusega jälitustoiminguks loa või keeldub sellest. Jälitustoimingu luba antakse kuni kaheks kuuks ja seda võib menetlust juhtiva prokuröri taotlusel pikendada korraga kahe kuu võrra. Kui jälitustoiminguks vajalike tehniliste abivahendite paigaldamiseks ja eemaldamiseks on vaja varjatult siseneda eluruumi või muusse hoonesse või sõiduvahendisse või arvutisse või arvutisüsteemi või arvutivõrku, taotletakse selleks eraldi luba menetlust juhtiva prokuröri põhjendatud taotlusega[25].

Kuid on ka juhud, kui ei ole võmalik edasilükkamatutel juhtudel võtta eeluurimiskohtunikult jälitustoimingu luba. Siis on seadus sätestanud, et selle loa annab oma määrusega Politseiameti, Keskkriminaalpolitsei või Kaitsepolitseiameti juht või tema poolt määratud ametnik. Sellisest jälitustoimingust peab prokuratuur viivitamata teavitama eeluurimiskohtunikku, kes siis otsustab jälitustoimingu lubatavuse või jälitustoimingu jätkamiseks loa andmise määrusega. Seadus (KrMS) ei pane paika siin tähtaegu, vaid ütleb, et viivitamata teavitama eeluurimiskohtunikku, kuid kuidas ja siiski millise aja möödudes, on seaduses selgusetu. Lisaks peab ka eeluurimiskohtunik koostama sellekohase määruse.

1.3.1. Varjatud jälgimine

Varjatud jälgimine on jälitustoiming, mille käigus jälitustegevust teostavad ametnikud vastavalt menetlust juhtiva prokuröri kirjaliku loa või eeluurimiskohtuniku määruse alusel salaja jälgivad objekti kindla ajavahemiku jooksul. Nii JTS kui KrMS sätestavad jälitustoiminguna varjatud jälgimise, objekti varjatud läbivaatuse ja asendamise. Selle kohta aga, milles seisneb objekti varjatud läbivaatus või asendamine, seadused definitsiooni ega selgitust ei anna.

---

[24] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 2008, 52, 288, § 112, RT I 2003, 27, 166.

[25] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 2008, 52, 288, § 114, RT I 2003, 27, 166.

Toodud jälitustoimingu definitsioon eeldab, et varjatud jälgimise objektideks võivad olla nii isikud kui ka territoorium, esemed või sündmused. Taoline tõlgendus on tuttav ka varasemast kriminaaljälituse praktikast. Kinnitust niisugusele lähenemisele annab olukord, et varjatud jälgimise objektiks olevat isikut (nt oletatavat kurjategijat) on võimatu varjatult asendada. Siin mõtleb seadusandja ilmselt eelkõige esemete (nt narkosaadetise) varjatud vaatlust või asendamist, takistamaks varjatud jälgimise paljastumise korral suure koguse narkoaine ringlusse sattumist.

KrMS võimaldab antud jälitustoiminguga vajaduse korral saadud tegevust ja asitõendeid filmida, videosalvestada või fotografeerida[26].

Eeltoodust tulenevalt on võimalik antud jälitustoimingut ainult fikseerida pildis, kuna pole öeldud, et ka helis. Samas teavad ju kõik, et videosalvestus võimaldab ka helilindistust. KrMS ja JTS seadustest lähtudes ei tohi varjatud jälgimisel kasutada helisalvestust koos videosalvestusega, kuid kui lähtuda definitsioonidest – filmimine või videosalvestuse tulem on üks ja see sama. Mida siin seadusandja silmas peab, jääb arusaamatuks, ja võimaldab tõlgendamist.

Varjatud jälgimisel saadud teabest kantakse jälitusprotokolli kriminaalasja lahendamiseks vajalik osa[27].

1.3.2. Posti-või telegraafisaadetise varjatud läbivaatus.

Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatamisel kogutakse selle saadetise kohta vaatlusandmeid. Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatuse määruse koopia saadetakse posti- või telekommunikatsiooniteenuse osutaja juhile saadetise kinnipidamiseks. Pärast posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatuse toimetamist edastatakse saadetis adressaadile. Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatuse juures peab viibima posti- või telekommunikatsiooniteenuse osutaja esindaja, kes annab selle kohta allkirja jälitusprotokollile. Posti- või telegraafisaadetise varjatud läbivaatamise käigus võib saadetise asendada[28].

Seaduse sellisest sõnastusest võib välja lugeda, et seadusandja lubab varjatult vaadelda sellist postisaadetist, mis edastatakse Elektroonilise side seaduse ja Postiseaduse alusel

---

[26] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 2008, 52, 288, § 115, RT I 2003, 27, 166.

[27] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 2008, 52, 288, § 115, RT I 2003, 27, 166.

[28] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 2008, 52, 288, § 116, RT I 2003, 27, 166.

tegutsevate sideoperaatorite kaudu.

Postiseadus annab postisaadetiste definitsiooni ja loetelu ehk postisaadetis on postiteenuse osutajale edastamiseks üle antud järgmine adresseeritud saadetis:

- kirjalik teade (kiri);
- postipakk;
- tähtsaadetis;
- väärtsaadetis;
- seadusega ettenähtud korras teostatav sularaha siire;
- elektrooniline sõnum edastamiseks kirjana füüsilise kandega postivõrku ja füüsilise kogumisega postivõrgust kirjana lähetatud sõnum edastamiseks elektroonilisse võrku;
- kullerposti saadetis[29].

1.3.3 Andmete kogumine üldkasutatavate tehniliste sidekanalite kaudu

Telekommunikatsioon puudutab igapäevaselt meid kõiki: ilmselt on harvad need päevad, kus me ei kasuta telefoni või arvutivõrku. Seda tehes kasutame me heauskselt teatud hüvesid, mida võiks tinglikult nimetada telekommunikatsioonihüvedeks. Niisugune hüve hõlmab endasse ühelt poolt tarbimise, millega kaasnevad teatud ootused, ning teiselt poolt pakkumise, mis väljendub teenusepakkuja huvis teenida tulu või kujundada endale teatud imago. Kuritegusid, mis ründavad eelkirjeldatud õigushüvesid, saab tinglikult nimetada telekommunikatsioonialasteks õigusrikkumisteks. Vältimaks liiga laialivalguvat määratlust, tuleks siinkohal niisugustest õigusrikkumistest eemaldada teod, mis oma sisult kalduvad ehk enam mõne teise õigushüve kahjustamise poole, nagu näiteks telekommunikatsiooniga seonduv ebaseaduslik jälitustegevus või füüsiline rünne siderajatiste vastu[30].

Üldkasutatava elektroonilise sidevõrgu kaudu edastatavate sõnumite kohta kogutakse andmeid elektroonilise sidevõrgu operaatorilt või posti- või elektroonilise sideteenuse osutajalt, et teha kindlaks sõnumi edastamise fakt, kestus, viis ja vorm ning edastaja või

---

[29] Postiseadus. 01.01.2009. RT I 2008, 59, 330, § 4, RT I 2006, 18, 142.

[30] Metusa, I. 2002. Telekommunikatsioonialased õigusrikkumised, Juridica V, lk 312-320.

vastuvõtja isikuandmed ja asukoht.[31].

Kui jälitus- või julgeolekuasutus esitab järelepärimise, on sideettevõtja kohustatud kiireloomuliste järelepärimiste puhul 24 tunni ja muudel juhtudel 10 tööpäeva jooksul, kui nimetatud tähtaegade järgimine on järelepärimise sisust tulenevalt võimalik, andma jälitus- või julgeolekuasutusele olemasolevat teavet[32].

Seaduseandja kasutab nii KrMS, JTS kui ka Elektroonilise side seaduses (ESS) mõistet sõnum. Mõiste sõnum tuleb nendesse seadustesse sisse eelkõige Põhiseaduse tekstist "igaühel on õigus tema poolt või temale posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasutataval teel edastatavate sõnumite saladusele"[33].

Kliendiandmete edastamine muutub KrMS või JTS jälitustoiminguks ainult siis, kui kliendiandmed edastatakse koos informatsiooniga abonendi asukoha kohta või andmetega toimunud sõnumivahetuse (sh kõnede) kohta.

Nimetatud jälitustoimingut kutsuvad jälitusametnikud kõnedeeristuseks. Selle nimetuse on toiming saanud seetõttu, et teostatud toimingutest on päring mõnelt telefonilt peetud kõnede tuvastamiseks.

Tegelikult hõlmavad jälitustoimingud mitte ainult kõneedastust, vaid ka muid telekommunikatsiooniteenuse kasutamisi (näiteks interneti ühenduse logisid, faksiteenust jms), kusjuures internetiühenduse kandjaks võib olla siis kas laivõrk, gprs, wifi e. w-lan, wap, kaabeltelevisioonivõrk jne.

Ka mobiiltelefonide asukoha kindlaksmääramine reaalajas MPS *(Mobile Positioning System)* süsteemi või skaneerimise kaudu on KrMS § 117 või JTS § 12 lg 1 punktis 5 sätestatud jälitustoiming.

Antud jälitustoiming on kindlasti üheks tõhusamaks abimeheks kuritegude avastamisel ja ennetamisel, kui seda oskuslikult osatakse kasutada.

Näide: Meedias avalikustatud suure kõlapinnaga kuritegu, Mait Metsamaa mõrva lahendamine.

Mait Metsamaa peaaegu kümne aasta taguse mõrva Tallinnas Lastekodu tänaval, aitas kriminaalpolitseinikel lahendada kahtlusaluste hoolikalt analüüsitud mobiilkõnede eristus.

---

[31] Kriminaalmenetluse seadustik. 22.12.2008. RT I 2008, 52, 288, § 117, RT I 2003, 27, 166.

[32] Elektroonilise side seadus. 01.01.2009. RT I 2009, 28, 181, § 112, RT I 2004, 87, 593.

[33] Eest Vabariigi Põhiseadus. 21.07.2007. RT I 2007, 33, 210, § 43, RT I 1992, 26, 349.

Süüdistuse järgi tappis Andrei Dudotškin 1999. aasta 12. oktoobril Vadim Polištšuki tellimusel endise abilinnapea ja keskturu nõukogu esimehe Mait Metsamaa püstolilaskudega pähe.

Kõneeristuse analüüs: Metsamaa helistas tol hommikul Polištšukile kell 08:55 teel Tallinna, et leppida kokku kohtumine Keskturul.

Kolm minutit pärast Metsamaa kõnet helistas Polištšuk Keskturu valveülemale Kuznetsovile selleks, et teavitada teda Metsamaa liikumistest.

Minut hiljem võttis Kuznetsov omakorda kõne Normanovile.

Uurijate tähelepanu köitis ka asjaolu, et Metsamaa 47 turul viibitud minuti jooksul helistas Kuznetsov Normanovile neli korda. Metsamaa üritanud turul viibides Polištšukile helistada, kuid too kõnedele ei vastanud, kirjutas Politseileht. Seejärel läks Metsamaa naabruses elava sõbratari Kadi Viljaku poole.

Ta helistas talle kell 10:03, et teatada oma tulekust.

Vahetult pärast Metsamaa turult lahkumist võttis Kuznetsov kõne Normanovile, kes omakorda jälitas bussijaama suunas minevat Metsamaad. Kui Metsamaa sisenes Lastekodu 26 trepikotta, ootas teda seal palgamõrvar Dudotškin, kes ta maha laskis. Põgenedes viskas Dudotškin püstoli Lastekodu tänaval prügikasti. Normanov võttis veidi hiljem prügikastist relva ning sõitis koju ja helistas sealt Kuznetsovile.

Hetk hiljem helistas Kuznetsov talle tagasi mobiiltelefonile. Uurijate tähelepanu köitis eriti asjaolu, et ei enne ega pärast mõrvapäeva ei suhelnud Kuznetsov ja Normanov omavahel nii tihedalt kui siis: tund enne ja 2,5 tundi pärast palgamõrva helistas Kuznetsov Normanovile üheksa korda [34] (vt joonis).

Antud näide toob esile fakti, et taolise jälitustegevusega on võimalik kindlaks teha nii isikute asukohad kui ka suhtlusringkonna. Ülaltoodust kõneeristusest on näha, kellele, millal ja millise tugijaama piirkonnast mingilt mobiiltelefoninumbrilt helistati. Kuid see peab olema rangelt seadustega kooskõlas. Tänapäeval me ei tea kui palju kasutatakse just seda - andmete kogumine üldkasutatavate tehniliste sidekanalite kaudu edastatavate sõnumite kohta, jälitustoimingut**.** Muidugi jäägu sellise info edastamine meedia südametunnistusele, sest selline teave teeb nii mõnegi kurjategija ettevaatlikumaks.

[34] http://www.postimees.ee/310805/esileht/siseuudised/175505.php.

Joonis: Kõneeristused

Allikas: http://www.postimees.ee/310805/esileht/siseuudised/175505.php 06.04.2008

1.3.4. Tehniliste sidekanalite kaudu edastatava teabe või muu teabe salajane pealtkuulamine või –vaatamine

Tehniliste sidekanalite kaudu edastatava teabe või muu teabe salajane pealtkuulamine või -vaatamine on KrMS § 118 sätestatud jälitustoiming, mille teostamiseks peab olema prokuröri poolt taotletud eeluurimiskohtuniku luba. Tehniliste sidekanalite definitsiooni seadusandja jällegi ei anna. Samas on selge, et tehniliste sidekanaliteta poleks meil telekommunikatsiooni kui tehnilist tegevust. Sõnumite saladust kaitseb põhiseadus rangemalt kui eraelu puutumatuse (privaatsuse teisi komponente, sest piirangute tegemist õigustavad vaid kaks eesmärki – kuriteo tõkestamine või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamine – ning saladuse puutumatust võib riivata vaid kohtu loal [35] .

[35] Lõhmus, U. 2008. Pealtkuulamine ja Eesti Põhiseaduses sätestatud õigus sõnumite saladusele. Juridica VII, lk 472.

1.3.4 Kuriteo matkimine

Üheks tõhusamaks jälitustegevuse toiminguks on kindlasti kuriteo matkimine, mis annab ülevaate väga konkreetselt kuriteo toimepanemise kohta. Kuriteo matkimine kui jälitustoiming on eriline, sest on eriti raskesti ette planeeritav ning vajab seetõttu tõsist ettevalmistamist. Teisel osapoolel, kelle vastu jälitustoimingut kasutatakse, on matkimise puhul väga oluline ja sageli prognoosimatu roll.

Kuriteo matkimist tunneb meie kriminaalõigus 1995.aastast alates. See instituut oli sätestatud kriminaalkoodeksis kriminaalvastutust välistava asjaoluna (KrK § 13²). 1. septembril 2002 jõustunud karistusseadustik kuriteo matkimist enam ei nimeta, kuid see tegevus sätestati uuesti 1. juulil 2004 jõustunud kriminaalmenetluse seadustikus.

Seadustiku järgi § 119 on kuriteo matkimine jälitustoiming, mille abil kogutakse tõendeid kuriteo avastamise või kuriteo toimepanija väljaselgitamise või kinnipidamise eesmärgil. Vajaduse korral jäädvustatakse kuriteo matkimine foto, filmi, heli- või videosalvestise vahendusel.

KrMS § 119 on kuriteo matkimine jälitustoiming, mille abil kogutakse tõendeid kuriteo avastamise või kuriteo toimepanija väljaselgitamise või kinnipidamise eesmärgil. Vajaduse korral jäädvustatakse kuriteo matkimine foto, filmi, heli- või videosalvestise vahendusel.

Suurt tähelepanu on pälvinud kriminaalasjad, kus teo toimepanemise üheks osaliseks on olnud riiklike menetlusorganitega varjatult koostööd teinud isikud. Mainitud olgu kasvõi altkäemaksuskandaal liikluspolitsei ridades, kus muuhulgas kasutati matkimist.

Matkimise tulemusel toimepandud süüteo kvalifitseerimisel on probleem, kuna üks pool mängib seal niisama kaasa, tegelikult on kuriteo lõpuleviimine objektiivselt võimatu, sest üks teo toimepanijatest on *agent provocateur* .

Kõik need matkimised ja vargalõksud ei jõua kuhugi, nad jäävad (peaaegu alati) pidama katse staadiumisse. Toimunu on jälitusametkondade kontrolli all, mistõttu võib rääkida nurjunud katsest (subjektiivselt soovis isik saavutada teatavat tulemust, objektiivselt oli see aga täiesti võimatu). Tegemist ei ole siiski kõlbmatu kuriteokatsega KarS § 26 mõttes.

Neid kahte toimingut tuleb seega eristada. Nii muutub ka näiteks altkäemaksu andmine kui formaalne delikt täielikult ühepoolseks käitumiseks. *Agent provocateur* kujutab endast põhimõtteliselt samuti süüteo toimepanijat (õigushüve kaudne kahjustamine), kuid ta ei soovi süüteokoosseisuga kaitstavat õigushüve kahjustada, tema sooviks on lasta sündmusel areneda põhiteo katseni. Siit tuleneb ühtlasi see, millisel alusel on välistatud matkija vastutus – tal puudub kihutajat iseloomustav nn topelttahtlus. Seega on tegemist puudusega

kihutamistahtluse subjektiivses küljes ning *agent provocateur'i* vastutus on välistatud. Kui jaatada teo lõpuleviimist, hakkaks see konstruktsioon mõistagi murenema.[36]

Näiteks Riigikohtu kriminaalkolleegium pidas vajalikuks oma otsuses 02.detsember 2004.a Vahur Jegorovi süüdistuses KarS § 298 lg 1 järgi käsitleda küsimust teoprovokatsiooni olemusest ja lubatavusest. On mõistetav, et matkija tegevus ei saa nn "kihutamisel" olla piiramatu ja õiguslike kitsendusteta. Lubamatu on näiteks teootsuse esilekutsumine isikul, kel puudus see eelnevalt vähemalgi määral ning kelle suhtes uurimisorganil puudus eelnev informatsioon tema võimaliku kuritegeliku käitumise kohta. Vastata tuleb seejuures küsimusele, kas matkija provotseeriv käitumine oli sellise kaaluga, millega võrreldes provotseeritu enda teopanus jääb tahaplaanile. Provotseeritu vastutus on välistatud vaid juhul, kui matkija osakaal on selles tähenduses põhjendamatus ülekaalus[37].
Ülaltoodud kohtu otsusest nähtub, et kuriteo matkimisel on kuriteole provotseerimine lubamatu, kuna isikut ei tohi ahvatleda mingite lubadustega (nt rahaga või mingi muu hüvega) ja sellega seoses kallutada teda kuriteole.

Kuriteo matkimine pole pelgalt kriminaalmenetlusõiguse probleem. Sel teel saadud tõendite kasutamine isiku karistamisel on lahutamatult seotud konstitutsiooniõigusega, põhiõiguste ja vabadustega, eriti aga õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele. Protsessi ausust võivad mõjutada meetodid, mida politsei kasutab kuriteo avastamiseks. Osa kuritegevusest muutub üha organiseeritumaks ja raskemini avastatavaks. Kurjategijad kasutavad võimalusi, mida pakuvad ülemaailmastumine, liberalismile tuginev poliitika, riigipiiride tähenduse muutumine ning tehnoloogia areng. Informaatorite ja salaagentide kasutamine, sidekanalite kaudu edastatavate sõnumite pealtkuulamine ja -vaatamine, varjatud jälgimine on osa võtete arsenalist, mida politsei kasutab. Paraku kaasnevad selliste meetodite kasutamisega isiku põhiõiguste (perekonna- ja eraelu ning kodu puutumatus, sõnumite saladus, õiglane kohtulik arutamine) riived[38]. Jälitustegevust võib ja peab kasutama, kuid kuriteo matkimine peab olema kindlasti hästi ettevalmistatud ja instrueeritud matkijat ennast, et ei tekkiks kuriteole kihutamist.

---

[36] Randma, P. 2006. Veel kord riigi poolsest teoprovokatsioonist: kas keelatud või siiski lubatud ?, Juridica V, lk 307-316.

[37] Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 02. detsember 2004.a Vahur Jegorovi süüdistuses. 3-1-1-110-04-RT III 2004, 38, 384.

[38] Lõhmus, U. 2005. Kuriteo matkimisest. Kas riik võib provotseerida kuritegu? Juridica IV, lk 223-230.

2. IDA POLITSEIPREFEKTUURI, VIRU RINGKONNAPROKURATUURI ja VIRU MAAKOHTU PRAKTIKA

2.1. Uurimustöö eesmärk ja taustinfo

Uuringu eesmärgiks on selgitada välja milliseid jälitustegevuse tõendeid ja mis liiki kuritegude tõendamisel on kasutatud. Millised on raskused, probleemid, mis on tõusetunud kohtueelses kriminaalmenetluses. Samuti selgitada välja, kas jälitustõendeid saab kasutada senisest laiemalt ja erinevamates kuriteoliikides nende ennetamiseks ja lahendamiseks.

Töö autor viis läbi intervjuud Ida Politseiprefektuuri politseiametnike Valdo Arula, Igor Milovidovi, Valeri Orešnikovi, Andrei Luškini ja Inna Külaotsaga kes puutuvad otseselt kokku jälitustoimingute teostamisega.
Samuti viidi läbi intervjuud Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröride Kristiina Erte, Larissa Prokopenko, Mariza Lillepea ja Anu Tolukiga kes puutuvad oma igapäevatöös kokku jälitustoiminguteks lubade andmise ja nende läbiviimiseks taotluste koostamisega.
Töö autor viis läbi intervjuu Viru Maakohtu Kohtla-Järve Kohtumaja kohtuniku Jüri Sakkartiga, kes annab jälitustoimingute teostamiseks lube ja arutab kohtumenetluses kriminaalasju, milledes on kasutatud jälitustõendeid.
Samuti on võetud intervjuu vandeadvokaat Arvo Suubanilt, kes osutab õigusabi kriminaalasjades, kus on kasutatud jälitustoiminguid.

On teostatud Viru Maakohtu arhiivis valikuliste toimikute, milledes on teostatud jälitustoiminguid ja mis on muutunud tõenditeks kriminaalmenetluses, analüüs.

Töös on kasutatud Justiitsministeeriumi Kriminaalpoliitika osakonna poolt koostatud ülevaadet jälituslubade andmisest ja jälitusmenetlusest 2007. aastal. Kasutatud on Ida Politseiprefektuuri Kriminaalosakonna teavet jälitustoimingute kasutamisel.

2.2. Ekspertintervjuud

Töö autor esitas Ida Politseiprefektuuri politseiametnikele, kes puutuvad kokku jälitustegevusega kuus küsimust.

Esimene küsimus mis politseiametnikele esitati oli: Millistes kuriteoliikides on põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
Majandus-, narko-, jm kestvad kuriteod, samuti kui muid võimalusi pole. (Külaots 2009; Luškin 2009; Orešnikov 2009).
Jälitusmenetlusega kogutud tõendite kasutamine kriminaalmenetluses peab olema võimalikult minimaalne, et mitte avalikustada jälitusmeetodeid kurjategijate seas. Jälitustegevusega peaks koguma eelkõige informatsiooni selleks, et planeerida õigeaegne tegevus kriminaalmenetluses. (Arula 2009).

Teine küsimus: Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
On väga efektiivne. Isegi kui tulemus on negatiivne, annab see mingi tulemi või konkreetsuse. (Külaots 2009; Milovidov 2009). Suurem osa kriminaalmenetlusi kus on kasutatud jälitustoiminguid on viidud kohtuni. (Luškin 2009).
Küllaltki, kuid jälitustoimingute rakendamine on efektiivsem siis, kui isik, kelle suhtes toimingut teostame, pole informeeritud jälitustegevuse võimalustest ja meetoditest. Sellisel juhul ei oska ta ka vastu tegutseda. Mõnda kuritegu jälitusprotokollita ei tõendagi. (Arula 2009).

Kolmas küsimus: Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
Teavad, aga ikkagi eksivad ja teevad vigu. (Külaots 2009; Orešnikov). Viimasel ajal on kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest üsna kõrge, kuid toimingud annavad ikkagi positiivse tulemuse. (Milovidov 2009).
Kuna tavaliselt kasutatakse prokuröri loal jälitustoimingust mitteteatamist, siis kahtlusalused ainult oletasid nende läbiviimist. (Luškin 2009).
Mida aeg edasi, seda rohkem on teadlikud jälitustegevusest. See tuleneb ka sellest, et esineb kriminaalpolitseinikke, kes mõtlevad ainult tänasele päevale, mitte homsele ja liiga

kergekäeliselt avalikustavad jälitustegevust. Valitakse lihtsamad võimalused tõendamiseks. (Arula 2009).

Neljas küsimus: Mis juhtudel on Teie praktikas olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?

Teavitame, kui puuduvad muud tõendid. (Külaots 2009). Jälitustoimingu lõpetamisel olen teatanud KrMS § 117 (kõnedeeristus) teostatud toimingutest. Üldjuhul, kui kuulamisel jälitusprotokolli kriminaalasja tõendiks ei vormistata, siis ei teavita objekti. Juhindume KrMS § 121 lg.1 p. 1-3 toodud aluste äralangemisest. See võib aga kesta mitmeid aastaid. (Milovidov 2009). Teavitame ainult siis, kui vormistame protokolli, mis läheb tõendiks. (Luškin 2009). Tutvustame juhtudel, kui kahtlustatav või advokaat teeb järelpärimise. (Orešnikov 2009).

Jälitustoimingust teavitatakse põhimõtteliselt selles osas, mis läheb tõendiks. Tähendab, kui on kuu aega tehtud jälitustoimingut ja tõendamise osas on vajalik koostada protokoll, siis teavitatakse isikut ainult nende kahe päeva osas. Sellised teavitamised, kus tõendeid pole saadud või neid pole vaja kasutada, on ainult ametniku rumalus ja ebaprofessionaalsus.(Arula 2009).

Viies küsimus: Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks?

Juba kasutame piisavalt, rohkemat piirab seadus. (Külaots 2009). Mida vähem kasutame jälitustõendeid seda parem.(Arula 2009). Võimalused on niigi laiad. (Milovidov 2009).

Laiemalt vaevalt, aga ikkagi siis, kui on võimalus, et kohtus muudetakse ütlusi. Jälitustoimingutega saadud tõendid on fikseeritud, nad on olemas ja see on muutumatu fakt. (Luškin).

Kuues küsimus: Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel?

Raskused seisnevadki selles, et kurjategijad on aina rohkem teadlikud jälitustegevusemeetoditest ja võimalustest. Näiteks kasutavad suhtlemisel selliseid sidekanaleid, mida on raske jälgida. Suhtlemisel kasutatakse kokkulepitud sõnu mingite kindlate tähendustega jne.(Arula). Piiratud tehnilised võimalused ja vähe politseiametnikke tegeleb jälitustegevusega. Oleks väga hea kui ka menetleja (uurija) osaleks jälitustegevuses. (Orešnikov 2009).

Tihtipeale on kohtunikud leidnud, et ainult jälitustegevusega saadud tõenditest ei piisa. (Külaots 2009; Luškin 2009).
Kui prokurör ja jälitajad on üks meeskond, probleeme ei teki. (Milovidov 2009).

Töö autor esitas Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröridele samad kuus küsimust, mis olid eelnevalt esitatud politseiametnikele. Intervjueeritavad olid: Larissa Prokopenko, Kristiina Erte, Anu Toluk, Mariza Lillepea.

Esimene küsimus mis prokuröridele esitati oli: Millistes kuriteoliikides on põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
Prokuröride Kristiina Erte, Anu Toluki ja Mariza Lillepea arvamused kattusid selles suhtes, et need kuriteod on varavastased-, majandus-, narkokuriteod, grupilised ja sellised kus toimub mingi jätkuv protsess. (Erte 2009; Toluk 2009; Lillepea 2009).
Prokurör Larissa Prokopenko arvamus oli, et KrMS § 110 sätestab, millistel juhtudel on lubatud koguda tõendeid jälitustoimingutega ning tema arvates (lähtub enda praktikast) ei sõltu see kuriteo liigist. (Prokopenko 2009).

Teiseks küsiti arvamust selle kohta, kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine. Siinkohal olid prokurörid üksmeelsed: annavad häid tulemusi tõendite kogumises (Prokopenko 2009), igal juhul efektiivne (Toluk 2009), väga (Erte 2009; Lillepea 2009).

Kolmandaks küsite nende arvamust kahtlustatavate teadlikkuse kohta jälitustegevusest.
Prokurörid arvasid, et on teadlikud, kuid millegi pärast arvavad, et see ei käi nende kohta. (Erte 2009). On teadlikud, kuid püüavad kavaldada üle (mõistukõne, tinglikud ütlused, püüd anda valeinfot). Tavaliselt see ei õnnestu. (Toluk 2009; Lillepea 2009). Raske öelda. (Prokopenko).

Neljandaks oli küsimus nende praktika kohta jälitustoimingutest teavitamisest ja nendega tutvustamisest.
Siin prokurörid vastasid, et väga harva. Neil juhtudel kui teisi tõendeid pole, neid on liialt vähe või on nõrgad. (Toluk 2009; Erte 2009; Lillepea 2009; Toluk 2009). Minu kriminaalasjades on alati load mitteteatamisest. (Prokopenko 2009).

Viiendaks küsitleti prokuröride arvamust võimalikkuse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
Vastati, et jälitustoiminguga riivatakse isiku põhiõigusi ja vabadusi, seega senisest veel laiemalt ei tule kohaldada. (Prokopenko). Ei ole mõtet. Ei saa, kuna praeguse seadusandlusega on kõik paika pandud. (Erte 2009). Praegusel ajal kasutatakse piisavalt. (Toluk 2009). Usun, et praegusel ajal kasutatakse piisavalt. Vajalikkuse otsustame ise ja sellega probleeme pole tekkinud. (Lillepea 2009).

Kuues küsimus oli raskuste ja probleemide kohta jälitustegevuse kasutamisel.
Siin olid prokurörid üksmeelsed. Probleeme võib tekitada jälitaja halb kodutöö, taotluse nõrk põhjendatus. Kui on korralik põhjendus, äraütlemist jälitustoimingu teostamiseks ei tule. (Lillepea 2009; Toluk 2009; Prokopenko 2009). Probleem tekib siis kui on näha ,et oleks vaja teha teisi edasilükkamatuid menetlustoiminguid. Näiteks juveeliröövveebruaris 2009 Ahtme linnaosas, Kohtla-Järve linnas. Oli teada kahtlustatavate ring, oleks vaja olnud koheselt teha läbiotsimine. Siit ka keeldumine. (Erte 2009).

Töö autor esitas Viru Maakohtu Kohtla-Järve Kohtumaja kohtunikule Jüri Sakkartile neli küsimust.
Esimene küsimus, mis kohtunikule esitati oli: Millistes kuriteoliikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
Vastuseks oli, et majandusalastes kuritegudes ja narkootiliste ainetega seotud kuritegudes. Sellistes kuritegudes, kus on vajalik edastada teavet, kaupa või määrata kohtumispaik.

Teiseks küsiti, et kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
Kohtuniku arvamus oli, et see on keskmiselt 50-60%.

Järgmisena küsis töö autor, milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
Vastuseks oli, et nad kahtlustasid, et jälitustoimingute teostamine nende suhtes on võimalik, kuid jätkasid tegevust (lobisesid liiga palju).

Viimaseks küsiti Jüri Sakkarti arvamust võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
Kohtuniku arvamus oli, et võiks laiemalt, kuid seadus on pannud piirid. (Sakkart 2009).

Töö autor esitas vandeadvokaat Arvo Suubanile samad küsimused, mis esitati eelnevalt Viru Maakohtu kohtunikule.
Esimene küsimus oli selle kohta, millistes kuriteoliikides on põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid. Arvamus selle kohta, kas on võimalik ja vajalik kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
Vandeadvokaadi vastus oli, et seaduses on kõik öeldud ja kasutatakse praegusel ajal piisavalt. (Suuban 2009).

Teine küsimus oli jälitustoimingute rakendamise efektiivsuse kohta.
Siin selgitati, et jälitustoimingute rakendamise efektiivsus selgub kohtumenetluse käigus. Samuti sellest kas on järgitud Põhiseaduse § 43 ja sellest tulenevaid alamal seisvate normatiivaktide nõudeid jälitustegevuse teostamisel. (Suuban 2009).

Kolmas küsimus oli kahtlustatavate teadlikkuse kohta jälitustegevuse suhtes.
Siin oli vastuseks, et tema praktika kohaselt saab kahtlustatav teadlikuks jälitustegevusest pärast seda, kui tutvub kaitsja vahendusel toimikuga, s.o pärast kohtueelse menetluse lõpuleviimist. Siis juba tema kaitsjana tutvustab kahtlustatavat ja edastab sellekohase info. (Suuban 2009).

Neljas küsimus oli raskuste ja probleemide kohta jälitustegevuse kasutamisel.
Arvo Suuban tõi näiteid enda praktikast. Ta selgitas, et probleemid on tekkinud just menetlusnormide jälgimise osas. On esinenud niinimetatud vormivead, mis võimaldasid kaitsel jälitustoimingu kasutamise õigsuse lubatavuse kahtluse alla seada. Tänu sellele lõppkokkuvõtteks kohus on lugenud jälitustegevuse käigus kogutud tõendid osaliselt vastuvõetavateks. Näide pealtkuulamisel tekkinud probleemist pealtkuuldu tõlgendamise osas. Toimikusse olid lisatud menetleja mingid „õiendid“ selle kohta, et kui kahtlustatav ütles „seda“, siis selle all mõtles „seda“ ja muidugi süüdistusele vastavalt, mis on viga. Lõppkokkuvõttes antud juhul pealtkuulamine mingit tulemust ei andnud ja pistisevõtmises süüdistatav mõisteti õigeks. (Suuban 2009).

2.3. Viru Maakohtu praktika analüüs

Kõikides nendes toimikutes olid kohtueelses kriminaalmenetluses teostatud jälitustoimingud muutunud tõenditeks kohtumenetluses.

1. Kriminaalasi nr 05240100050 alustatud Ida Politseiprefektuuri poolt 17.02.2005.a

Süüdistatavad: Deniss Zenin KarS § 214 lg.2 p.1,4; § 200 lg.2 p.4,7,8

Sergei Jengibarjan § 214 lg.2 p.1,4, § 200 lg.2 p.4,7,8

Jälitusprotokoll 24.03.2005, toimingu liik KrMS § 118.

Jälitustoimingu alus: Tallinna Linnakohtu esimehe Helve Särgava määrus 18.02.2005.

Kohaldamise aeg: 18.02.2005 kuni 04.03.2005, isik Deniss Zenin.

Kogutud teave: Daniss Zenini ja Andres Vassiljevi vaheline vestlus.

Viru Maakohtu kohtuotsus 28.02.2006.a

D. Zenin 4 a vangistust. Juhindudes KarS § 74 mõistetud vangistusest pöörati kohesele täitmisele 1a 3 kuud.

Karistuse osa 2a 9 kuud vangistust mitte pöörata täitmisele, kui D.Zenin 2 aastase katseaja jooksul ei pane toime uut tahtlikku kuritegu ja täidab KarS § 75 lg.1 p 1-5, lg.2 p.2 ettenähtud kontrollnõudeid.

S. Jengibarjan 3a vangistust. KarS § 65 lg.1 ja § 64 lg.1 alusel mõisteti liitkaristus suurendades 28.10.2005.a Ida-Viru Maakohtu kohtuotsusega mõistetud karistust 8k 9 päeva vangistust käesoleva kohtuotsusega mõistetud karistuse võrra ja mõisteti lõplikuks karistuseks 3a 1 kuu vangistust.

Mõju tõendamisele: Tõendati, et tegeldi Andres Vassiljevilt raha väljapressimisega. Telefonikõnes räägiti konkreetselt raha edastamise ajast, kohast ja konkreetsest rahasummast.

2. Kriminaalasi nr 05240100035 oli alustatud 03.02.2005.a Ida Politseiprefektuuri poolt.

Süüdistatavad Vjatšeslav Kallas KarS § 184 lg.2 p.1

E. Levitski § sama

A. Noorlind § sama

J. Jarina § sama

P. Annudinova § sama

A. Fantassov § sama

Jälitusprotokoll 25.10.2005.a

Alus: 14.10.2005.a Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröri Anu Toluki jälitustoimingu luba nr 481.

V. Kallase kõneeristus: ajavahemikus 01.10.2005 kuni 15.10.2005.a 40 väljuvat kõnet ühele numbrile, sama palju sissetulevaid samalt numbrilt.

Mõju tõendamisele: tõendati, et on seos Eduard Levitskiga, kes müüs narkootilist ainet edasi.

Jälitusprotokoll 04.12.2005.a

Alus: 13.12.2004.a Viru Ringkonnaprokuratuuri prokurör Anu Toluki jälitustoimingu luba nr 685.

V. Kallase telefoni kõnedeeristus: ajavahemikus 01.11.2005 kuni 15.12.2005.a: sooritati 794 väljuvat ja 454 sissetulevat kõnet.

Mõju tõendamisele: Selgitati välja isikute ring kellega Vjatšeslav Kallas suhtleb ja kellele edastab narkootilist ainet.

Jälitusprotokoll 24.08.2006.a

Alus: 11.05.2006.a Harju Maakohtu jälitustoimingu teostamise määrus.

V. Kallase pealtkuulamine ajavahemikus 17.07.2006 kuni 15.08.2006.a

Mõju tõendamisele: Tõendati, et V. Kallas suhtles oma klientidega ja nad arutasid omavahel kus kohtuvad ja kuidas toimub raha üleandmine. Samuti selgitati välja, et müüakse kanepit.

11.12.2007.a Viru Ringkonnakohtus kohtuotsus kokkuleppemenetluse korras.

Kohtunik Jüri Sakkart, prokurör Anu Toluk.

V. Kallas mõisteti süüdi KarS § 184 lg.2 p.1 alusel 3a vangistust. KarS § 74 lg 1,2 3 alusel mõistetud vangistusest pööratud täitmisele 6k vangistust ja vangistuse osa 2a 6 kuud mitte pöörata täitmisele 18 kuu katseajaga**.**

Teistele kaasosalistele erinevad karistused.

3. Kriminaalasi 04240100195 alustatud 06.08.2004 Ida Politseiprefektuuri poolt KarS § 183 lg.1 tunnustel.

Süüdistatav Jelena Järinen

Jälitusprotokoll 06.12.2004.a, kõnedeeristus.

Alus: Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröri jälitustoimingu teostamise luba 09.08.2004.a

1. tel 58047950 helistas J.J-le 21 korda ja J.J. vastu 11 korda

2. tel 55909559 J.J.-le18 korda, J.J. vastu 6 korda
3. tel 58168813 J.J-le 13 korda, J.J. vastu 61 korda
4. 58127904 J.J.-le 8 korda, J.J. vastu 23 korda
5. 58156789 J.J-le 11 korda, J. J. vastu 49 korda
6. 58013968 J.J-le 23 korda, J. J. vastu 5 korda
7. 55974715 J.J-le 15 korda, J. J. vastu 17 korda

Ida-Viru Maakohtu 04.02.2005.a kohtuotsus.

Kohtunik Jüri Sakkart, prokurör Anu Toluk.

Prokurör nõudis 4 aastat. Sõlmiti kokkuleppemenetlus. J. Järinenile. mõisteti KarS § 184 lg.2 p.2 alusel kokkuleppe korras juhindudes KarS § 174 koheselt 7 kuud, vangistuse osa 3a 5 kuud katseajaga 2 aastat.

Mõju tõendamisele: Tõendati, et J. Järinen suhtleb teatud isikutega. Kuulatud üle tunnistajatena oli seitse isikut, kes olid tema kliendid ja kes andsid tunnistusi selle kohta, et J. Järinen müüs neile narkootilist ainet.

4. Kriminaalasi nr 05259001518 alustatud Ida Politseiprefektuuri poolt 20.10.2005.a KarS § 199 lg.2 p.8 tunnustel. Kriminaalasjale olid liidetud veel teised episoodid.

Süüdistatavad: Aleksandr Šreiner, Anatoli Belov, Roman Šitikov KarS § 199 lg.2 p. 7.8

27.11.2005 kella 13:00 paiku Jõhvi linnas oli sõiduautost Audi 100 r/m 012OAD varastatud kaks mobiiltelefoni.

Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröri Elo Kungla jälitustoimingu teostamise luba nr. 42 16.01.2006

Jälitusprotokoll 02.02.2006: selgus, et telefone kasutavad A. Šreiner ja Julia Šreiner

Viru Maakohtu 05.04.2007.a kohtuotsus.

Kohtunik Jüri Sakkart, prokurör Anu Toluk

Anatoli Belov oli võetud vastutusele KarS § 181 lg.2 p.1,2 alusel (05.07.2007 Viru Maakohtu otsus), suri 01.09.2008 Viru Vanglas.

Roman Šitikov kriminaalhooldus alates 05.04.2007, lõpp 04.10.2008

Aleksandr Šreineri suhtes oli Viru Ringkonnaprokuratuuri poolt 20.07.2006.a osaline menetluse lõpetamine. Osades episoodides menetlus jätkub.

Mõju tõendamisele: Tõendati kelle käes telefonid ja selle läbi selgitati välja kuritegelik grupp.

5. Kriminaalasi nr 04740000085, alustatud Viru Ringkonnaprokuratuuri poolt 10.11.2004.a

Süüdistatavad: Arsen Ravajev, Andrei Jakovlev, Sergei Krivoglazov, Vitali Bodrjagin, Jelena Pilipenko, Svetlana Fantassova kõik KarS § 184 lg.2p.1 alusel ja Vadim Korsten § 184 lg.2 p.2 alusel

Jälitusprotokoll 13.12.2004

Alus: Viru Ringkonnaprokuratuuri jälitustoimingu luba.

Helistatud A. Ravajev tel-lt 5254586 32 korda 5123648-le, 23 X 53938977, 25 X 56740321, 15 X 55502938, 32 X 56721847, 11 X 55963246

Temale 70 X 5136648-lt, 9 X 58175414-lt, 11 X 58141992-lt

Tekitatud kriminaaltoimik, milles on 885 lehekülge.

Viru Maakohtus kohtuotsus 26.05.2006.a

Kohtunik Jüri Sakkart:

A. Ravajev 1a, 6k; KrMS § 238 alusel 1a vabadusekaotust;

A. Jakovlev 5a; KrMS § 238 lg.2 alusel 3a 4k;

S. Krivoglazov õigeks tõendamatuse tõttu;

V. Korsten 1a 4k 8p;

J. Pilipenko 1a 6k, vastavalt KarS § 74 lg.1 12 kuud katseajaga;

V. Bodrjagin 1a jäänud osa 9k 23 p 18 kuulisele katseajale.

Mõju tõendamisele: Tõendati, et on olemas seos narkootiliste ainete levitajate vahel, millega tõendati nende ühine kuritegelik tegevus.

6. 05740000147 alust 31.08.2005

Žanna Mitrovskaja, Jelena Sidorova, Jelena Pilipenko, Lukia Lipartova süüdistuses KarS § 184 lg.2 p.1,2 järgi.

Jälitusprotokoll 20.09.2005

Ž. Mitrovskaja numbrilt 55552941 ajavahemikul 16.08-15.09.2005 459 väljuvat ja 891 sissetulevat kõnet

01.11.2005 jälitusprotokoll – pealtkuulamine, stenogramm neljal lehel.

Tekitatud toimik 791 lk, 4-s köites.

Viru Maakohutu kohtuotsus 03.11.2006.a

Ž. Mitrovskaja 2a 6k 2p KarS § 73 lg1,3 alusel 3a katseajaga;

J. Sidorova 2a 5k 11p; § 73 lg.1,3 3a katseajaga;

J. Pilipenko KarS § 183 lg.2 .2 alusel 2a, KarS § 68 lg.1 alusel 11 k 4p;

L. Lipartova § 183 lg.1 alusel 3k, § 73 lg1.3 alusel 3a katseajaga.

Mõju tõendamisele: Selgitati välja Ž. Mitrovskaja poolt loodud narkootiliste ainete

levitajate ühendus. Saadi teada isikud, kes helistasid Mitrovskajale ja millal toimub ost, müük.

7. Kriminaalasi nr 07240100018 alustatud Ida Politseiprefektuuri poolt 19.01.2007 KarS § 199 lg.2 p.8 tunnustel.
Süüdistatv Dmitri Dorogan KarS § 184 lg.2p.1 alusel.
Jälitusprotokoll 15.11.2006, pealtkuulamine.
Alus: Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröri Kalmer Kase jälitustoimingu loa andmise määrus 10.10.2006.a
20.10.2006 saabusid kõned Mark Gololobovilt, samal päeval Dmitri .Dorogan vastab.
08.06.2007 Viru Maakohtu 08.06.2007.a kohtuotsus kokkuleppemenetluses.
Kohtunik Jüri Sakkart, prokurör Kalmer Kask.
D. Dorogan § 184 lg.2 p.2 alusel 3a, § 74 1a pöörata täitmisele ning karistuse osa 2a mitte pöörata katseajaga 18 k
M. Gololobov § 184 lg.2 p.1 4a 6k, § 68 lg.1 4a 4k 10p, § 73 lg.1 alusel 3a katseajaga.
Mõju tõendamisele: tõendati, et mõlemad tõesti tegelevad narkootilise aine müügiga, nende kohtumiskohad, raha üleandmine.

8. Kriminaalasi nr 06240100085 oli alustatud Ida Politseiprefektuuri poolt 03.03.2006.a KarS § 372 lg.1 tunnustel.
Süüdistatavad: Igor Boitšenko, Sergei Zagura, Andrei Tikka, Sergei Kozlov, Igor Prigozev, kõik KarS § 376^2 lg.1 alusel.
Jälitusprotokoll, pealtkuulamine 01.12.2006.a
Alus: Harju Maakohtu eeluurimiskohtuniku Orvi Tali 07.07.2006.a jälitustoiminguks loa andmise määrus.
Kogutud teave: ajavahemikul alates 07.07.2006 kuni 27.07.2006.a I. Boitšenko suhtles A. Tikka ja S. Zaguraga. Tehtud stenogramm 11.l lehel.
Mõju tõendamisele: tõendati, et I. Boitšenko omab illegaalse kütuse ladu. Kütust müüb Tikka ja Zagura vahendusel.
Jälitusprotokoll 04.123.2006.a
Alus: 14.03.2006.a Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröri Rita Hlebnikova jälitustoimingu luba.
Ajavahemilkul 17.02.2006 kuni 26.09.2006.a I. Boitšenko. A.Tikka. S.Zagura. S. Kozlovi ja I. Prigoževi omavahelised kõned.

Jälitusprotokoll 07.12.2006.a

Alus: 25.08.2006.a Harju Maakohtu eeluurimiskohtuniku Eda Muraku jälitustoiminguks loa andmise määrus.

Ajavahemikul 28.08.2006 kuni 07.09.2006.a salvestati I. Boitšenko ja S. Zagura omavahelised kõned.

Mõju tõendamisele: Tõendati, et alates 01.04.2005 kuni september 2006.a I. Boitšenko Ida-Virumaal tegeles ilma tegevusloata vedelkütuse müügiga. Tikka, Zagura, Kozlov, Prigožev toimetasid Venemaalt üle riigipiiri ilma loata Narva linna.

Viru Maakohtu 24.04.2007.a kohtuotsus.

Kohtunik Anu Ernita, prokurör Rita Hlebnikova.

Kõik mõisteti süüdi ja kokkuleppemenetluse korras mõisteti rahalised karistused.

9.Kriminaalasi nr 04240100019 oli alustatud 22.04.2004.a Ida Politseiprefektuuri poolt KarS § 376^2 tunnustel selle kohta, et Leonid Militsõn tegeleb ebaseaduslikult mittekvaliteetse vedelkütuse käitlemisega suures koguses.

Jälitustegevuse protokoll 30.06.2004.a

Kõneeristused 01.04.2004 kuni 22.04.2004.a

Analüüsi tulemusena oli välja selgitatud, et mobiiltelefoni 51965766 ja 55592659 omanik vastavalt vedurite liikumise intervallidele teostas kütuse mahaloopimist kanistrites ja raha üleandmist teatud kohtades.

Viru Maakohtu 29.03.2006.a kohtuotsus kokkuleppemenetluse korras.

Kohtunik Loretta Pikma, prokurör Natalja Firsova.

Leonid Militsõn tunnistati süüdi KarS § 376^2 lg.1 järgi vangistus 6 kuud tingimisi katseajaga 18 kuud.

Mõju tõendamisele: Tõendati, et kahtlustatav tegeleb teatud kellaaegadel kütuse müügiga. Võimaldas leida tunnistajad.

10. Kriminaalasi nr 05240100027 oli alustatud Ida Politseiprefektuuri poolt 28.01.2005.a Valentina Razina kahtlustuses KarS § 372 lg.1 ja § 209 lg.2 p.1 alusel selle kohta, et alates novembrist 2004.a ta tegeleb ebaseaduslikult ilma tegevusloata tööturu teenuste osutamisega.

Jälitustegevuse protokoll 20.12.2005.a

Alus: 13.07.2005.a Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröri Rita Hlebnikova jälitustoimingu luba.

Isik: Valentina Razina

Kõnedeeristused ajavahemikul 15.11.2005 kuni 10.02.2006.a.

Jälitustoimingu käigus fikseeriti sissetulevad ja väljaminevad kõned, mille analüüsi tulemusena selgitati välja, et Valentina Razina kontakteeris isikutega, kes olid kriminaalasja eeluurimise käigus kuulatud üle kannatatatutena. (Nikolai Žirnov, Jekaterina Lavrentjeva, Galina Sinelnikova, Aleksandr Slavin, Valeri Špalov).

Viru Maakohtu 20.04.2007.a kohtuotsus.

Kohtunik Anu Ernits, prokurör Rita Hlebnikova, kaitsja Irina Žurina.

KarS § 372 lg.1 ja § 209 lg.2 p.1 järgi mõisteti õigeks**.**

Viru Ringkonnakohtu 02.09.2007.a kohtuotsus.

Kohtukoosseis: eesistuja Eeva Levina, liikmed Maarika Kuusk, Vladimir Rozalka.

Prokurör: Rita Hlebnikova.

V. Razina mõiteti süüdi KarS § 209 lg.2 p.1 järgi. Rahaline karistus 50 päevamäära e 2500,00 krooni. Rahuldati kannatanute tsiviilhagid osaliselt.

Mõju tõendamisele: Tõendati, et kahtlustatav kontakteerus isikutega, kellele ta lubas tööd välismaal. Eeluurimise käigus olid nad kuulatud üle kannatanutena.

11. Kriminaalasja nr 04240100092 menetlust alustati Ida Politseiprefektuuri poolt 19.05.2004.a KarS § 334 lg.1 tunnustel selle kohta, et 20.05.2004.a Kiviõli linnas kaupluses „Kevad“ püüti vahetada võltsimistunnustega 500 kr rahatähte.

Oli teostatud kahtlustatavate Tengiz Kardava ja Vjatšeslav Šilovi telefonikõnede pealtkuulamine.

Ida-Viru Maakohtu kohtuotsus 18.02.2005.a

Kohtunik Jüri Sakkart, prokurör Natalja Firsova, kaitsja Sergei Politšev.

Kokkuleppemenetluse korras mõisteti T. Kardavale ja V. Šilovile KarS § 334 lg.1 alusel rahaline karistus 80 päevamäära s.o 4000,00 krooni.

Mõju tõendamisele: Tõendati, et kahtlustatavad on omavahel seotud ja üritasid realiseerida nelja leitud viiesajakroonist valeraha.

2.4. Ülevaade jälituslubade väljastamisest 2005 kuni 2008.a

Justiitsministeeriumi Kriminaalpoliitika osakonna poolt koostatud ülevaatest 12.03.2008 jälituslubade andmisest ja jälitusmenetlusest 2007. aastal selgub, et arvuliselt oli suurim kasv Viru Ringkonnaprokuratuuris, kus 2007. aastal kasutati jälitustoiminguid 748 kriminaalasjas, võrrelduna 460 kriminaalasjaga 2006. aastal. Jälitustoimingutega kriminaalasjadest moodustasid kriminaalasjad 2007. aastal Viru Ringkonnaprokuratuuris 29%. Politseiameti ja allüksuste poolt alustatud menetlustest moodustasid Ida Politseiprefektuuri menetlused 22 %.

Ida Politseiprefektuuri poolt (andmed Ida Politseiprefektuuri Kriminaalosakonnast) oli 2005.a alustatud jälitusmenetlust JTS § 9 järgi 220 korral, neist 190 põhjuseks vajadus koguda tõendeid kriminaalmenetluses, 20 korral oli vajadus koguda teavet kuritegude ärahoidmiseks ja tõkestamiseks, 10 korral põhjuseks kahtlustatava või süüdistatava kõrvalehoidmine kriminaalmenetlusest või karistuse kandmisest, samuti isikute kadunuks jäämine.

2006.a oli alustatud jälitusmenetlust 287 korral, neist 225 põhjuseks oli kõrvalehoidumine kriminaalmenetlusest või kriminaalkaristuse täitmiseks, 24 korral oli vajadus koguda teavet kuritegude ärahoidmiseks ja tõkestamiseks, 36 korral isiku teadmata kadunuks jäämine, 2 korral vajadus otsustada isiku juurdepääs jälitusteabele või isiku lubamine tööle jälitusasutusse.

2007.aastal oli alustatud 281 korral, neist 234 põhjuseks oli kõrvalehoidumine kriminaalmenetlusest või kriminaalkaristuse täitmisest, 21 korral oli vajadus koguda teavet kuritegude ärahoidmiseks ja tõkestamiseks, 26 korral isiku teadmata kadunuks jäämine.[39]

Ida Politseiprefektuuri andmetel oli nende poolt 2008. aastal alustatud jälitusmenetlust 312 korral, neist 258 põhjuseks vajadus koguda tõendeid kriminaalmenetluses, 30 korral oli vajadus koguda teavet kuritegude ärahoidmiseks ja tõkestamiseks, 24 korral põhjuseks kahtlustatava või süüdistatava kõrvalehoidmine kriminaalmenetlusest või karistuse kandmisest, samuti isikute kadunuks jäämine.

[39]Justiitsministeerium, Kriminaalpoliitika osakond. Ülevaade jälituslubade andmisest ja jälitusmenetlusest 2007. aastal. http://www.just.ee/30181 12.03.2008

Aastatel 2005 kuni 2008 alustatud jälitusmenetlused Ida Politseiprefektuuris

Jälitusmenetluse ajend JTS § 9 järgi	2005	2006	2007	2008
Kõrvalehoidmine kriminaalmenetlusest	190	225	234	258
Vajadus koguda teavet kuritegude ärahoidmiseks või tõkestamiseks	20	24	21	30
Isiku teadmata kadunuks jäämine	10	36	26	24
Vajadus otsustada isiku juurdepääs jälitusteabele		2		
Kokku	220	287	281	312

3. UURIMUSTÖÖ JÄRELDUSED

Töö autor analüüsis Viru Maakohtu arhiivis kriminaalasjade toimikuid kolme kriteeriumi järgi:

1. kuriteod, millistes on kasutatud jälitustoiminguid;
2. milliseid jälitustoiminguid on kasutatud;
3. milline on olnud jälitustoimingute mõju kohtueelses kriminaalmenetluses.

Toimikute analüüsi tulemusena jõudis töö autor järeldusele, et põhiliselt on jälitustoiminguid kasutatud narkokuritegude, majanduskuritegude ja varavastaste kuritegude puhul. Vähemal määral isikuvastaste kuritegude puhul.

Peamised jälitustoimingud mida kasutatakse on kõneeristused, pealtkuulamine ja positsioneerimine.

Jälitustoimingute läbiviimisest nähtub, et tänu nendele on tehtud kindlaks kuriteoga seotud isikud (kahtlustatavad, tunnistajad, kannatanud). Selgitatud välja kohtumispaigad - ja ajad. On kriminaalasju, kus jälitustõendid on ainsateks tõenditeks, millele tuginedes kohtueelses menetluses on jõutud positiivse tulemuseni. Seega jälitustoimingute mõju kohtueelses kriminaalmenetluses on märkimisväärne ja tihti otsustav.

Toimikutest nähtub, et neis kajastub küllaltki vähe jälitustoimingute teostamist. Kas ja millal teavitatakse isikut, kelle suhtes on teostatud jälitustoimingut, selle teostamisest? Ekspertintervjuude analüüsist nähtub, et üldjuhul, kui jälitusprotokolli kriminaalasja tõendiks ei vormistata, siis ei teavitata objekti. Juhindutakse KrMS § 121 lg.1 p. 1-3 toodud aluste äralangemisest, sest see võib kesta **mitmeid** aastaid. Jälitustoimingust teavitatakse põhimõtteliselt selles osas, mis läheb tõendiks.

Läbiviidud ekspertintervjuudest nähtub, et intervjueeritavad on valdavas enamuses arvamusel, et jälitustoiminguid kasutatakse kohtueelses kriminaalmenetluses piisavalt ja nad ei näe põhjust, et neid veelgi laialdasemalt kasutada. Nad rõhutavad seda, et jälitustõendite kasutamisel võivad tekkida probleemid ja raskused juhtudel, kui need on vormistatud tõenditeks ebaprofessionaalselt ja mitte kinni pidades seadusandlusest.

Oli toodud välja mõte, et jälitusega võiks tegelda grupi tasemel see tähendab, et jälitustoimingutega võiks tegeleda ka menetleja (uurija). See tõstaks menetluse efektiivsust ja kõigi osanike huvitatust tulemuse suhtes.

Tuginedes Justiitsministeeriumi Kriminaalpoliitika osakonna poolt koostatud ülevaatele jälituslubade andmisest ja Ida Politseiprefektuuri andmetele on näha, et aastatel 2005 kuni 2008 on Ida Politseiprefektuuris olnud jälitusmenetluse tõus. See ei ole olnud aastate lõikes suur, on olnud sujuv ja igati loogikapärane.

Soovitused jälitustoimingutega tegelevatele ametnikele töö parendamiseks on:

1. Pöörata rohkem tähelepanu jälitustoimingutega saadud tõendite talletamisele;
2. Mitte teha vigu kriminaalmenetluses tõendite kogumisel saadud andmete vormistamisel, et nad muutuks kallutamatuteks tõenditeks kohtumenetluses;
3. Viia eeltoodud teemadel läbi koolitused ametnikele, kes puutuvad kokku jälitustegevusega. Koolitused võiksid toimuda soovituslikult koos prokuröridega, kes igapäevaselt selle valdkonnaga kokku puutuvad.

KOKKUVÕTE

Oma töös autor analüüsis jälitustegevusega kaasnevat ja jälitustegevuse õiguslikkust Eesti Vabariigis. Selles on selgitatud, mis see tegevus endast kujutab ning mis on jälitustegevus. On selge, et huvi jälitustegevuse suhtes on, kuna viimastel aegadel räägitakse sellest küllaltki palju.

Riigikogu menetluses on seaduseelnõu (SE 286), mille jõustumisel kaotatakse jälitustegevuse seadus. Eelnõuga lisatakse kriminaalmenetluse seadustikku lisaks kriminaalmenetluslikule jälitustegevusele nn korrakaitseline jälitustegevus, mille peamised eesmärgid on andmete kogumine ettevalmistatavate kuritegude kohta ning kriminaalmenetluse tagamine.

Avaldatavates meediaväljaannetes räägitakse jälitustegevusest, kuid seda sageli mitte eriti õigest vaatenurgast. Ikka püütakse kellegi poolt tekitada kartust jälitustegevuse ees ja sellega tekitatud hirmu tõttu tekitada seadusandjale rõhku korrakaitse võimalusi vähendada. Räägitakse võimalikust ebaseaduslikust pealtkuulamisest. On täiesti normaalne, et riik peab kuritegevust oma kontrolli all hoidma. See aga pole võimalik ilma jälitustegevuseta. See tähendab, et kurjategijaid võib kohtu loal pealt kuulata ka enne, kui ta on kuriteo toime pannud. See tähendab ju seda, et kui kuritegu on toimunud, siis on ka tekkinud kahju. Eesti Vabariigis on jälitustegevusega seotud jälitustoimingud piisava riikliku kontrolli all. Jälitustoimingute lubade väljastamine jälitusasutustele on reguleeritud seadusega küllaldase rangusega. On väga oluline, et jälitustoimingute lubatavus on siiski erijuhus ja sekkutakse inimese eraelu ja rahu puutumatusesse vaid erandkorras. Samas on seadusandja poolt reguleeritud ka karistused ebaseadusliku jälitustegevusega seotud jälitustoimingute suhtes ja need sanktsioonid on küllaltki karmid.

Üheks suuremaks probleemiks viimastel aastatel on narkokuriteod, varavastased ja kuriteod, mis on seotud kelmustega. Nende avastamisel ja ärahoidmisel on suur osa kõnedeeristustel, pealtkuulamisel ja positsioneerimisel. Teisiti lihtsalt ei saa tulemust.

Nagu nähtub läbiviidud ekspertintervjuudest saab jälitustoiminguid viia läbi siiski põhiliselt teatud kuriteoliikide puhul. Samuti nähtub, et neid viiakse läbi piisavalt laialdaselt. Seda on kinnitanud intervjueeritavad küllaldaselt kindlalt.

Ülevaatest jälituslubade andmisest ja jälitusmenetlustest aastatel 2005 kuni 2008 on näha, et nende tase on olnud Ida Politseiprefektuuris ühtlane. Mõningane tõus on olnud aastal 2008. Seda võib põhjendada üldise majandusliku olukorraga riigis, millega on kasvanud varavastaste ja narkokuritegude arv. Nende avastamiseks on aga vajalikud jälitustoimingud. Samuti on paranenud politsei tehniline baas, mis hõlbustab jälitustoimingute teostamist.

Töö autor on lõputöös püstitatud eesmärgi ja ülesande täitnud. Sellega on lõputöö hüpotees – jälitustõendeid kasutatakse praegusel ajal mittepiisavalt, neid saaks kasutada senisest laiemalt ja erinevates kuriteoliikides nende ennetamiseks ja lahendamiseks – lükatud ümber.

РЕЗЮМЕ

В своей работе автор проанализировал сопутствующее оперативно-розыскной деятельности и правомерность оперативно-розыскной деятельности в Эстонской Республике. В ней разъяснено, что собой представляет эта деятельность и что является оперативно-розыскной деятельностью. Ясно, что интерес к оперативно-розыскной деятельности существует, так как в последнее время об этом говорят довольно много.

В производстве Государственного собрания находиться проект (SE 286), при вступлении в силу которого, закон об оперативно-розыскной деятельности будет отменен. Проектом в уголовно-процессуальный кодекс будет добавлено вдобавок к уголовно-процессуальной оперативно-розыскной деятельности и т.н. оперативно-розыскная деятельность охраны порядка, чей основной целью является сбор данных о подготавливаемых преступлениях и обеспечение уголовного производства.

В издаваемой прессе говориться о оперативно-розыскной деятельности, но часто не совсем с правильной точки зрения. Кто-нибудь да пытается возбудить страх перед оперативно-розыскной деятельностью, тем самым, с помощью возбужденного страха, надавить на законодателя для уменьшения возможностей охраны порядка. Говорят о возможном незаконном прослушивании. Это вполне нормально, что государство хочет держать преступность род своим контролем, а это невозможно без оперативно-розыскной деятельности. Это значит, что преступников можно с разрешения суда прослушивать и до того, как будет совершено преступление. Это же означает, что если преступление свершилось, то тогда причинен и ущерб. Связанные с оперативно-розыскной деятельностью оперативно-розыскные действия находятся в Эстонской Республике под достаточным контролем государства. Выдача оперативно-розыскным учреждениям разрешений на оперативно-розыскную деятельность отрегулировано законом достаточно строго. Очень важно, что разрешение на оперативно-розыскные действия является все-таки особым случаем и в частную жизнь и неприкосновенность спокойствия человека вмешиваются только в исключительных случаях. В тоже время, законодателем отрегулированы и наказания за незаконные оперативно-розыскные действия, связанные с оперативно-розыскной деятельностью, и эти санкции достаточно строги.

Самыми большими проблемами в последние годы являются наркопреступления, преступления против имущества и преступления связанные с мошенничеством. При их раскрытии и предотвращении большую роль играют распечатка телефонных разговоров, прослушивание и позиционирование. По-другому результатов просто не добиться.

Как следует из проведенных с экспертинтервью, оперативно-розыскные действия в основном можно все-таки проводить в отношении конкретных видов преступления. Также следует, что их проводят достаточно обширно. Это подтвердили интервьюируемые достаточно уверенно.

Из обзора выдачи оперативно-розыскных разрешений и оперативно-розыскной деятельности за 2005 – 2008 года видно, что их уровень в Восточной префектуре полиции ровный. Некоторый подъем был в 2008 году. Это можно обосновать общей экономической ситуацией в государстве, что послужило причиной роста наркопреступлений и преступлений против имущества. А для их раскрытия необходимы оперативно-розыскные действия. Также улучшилась техническая база полиции, что упрощает проведение оперативно-розыскных действий.

Автор работы выполнил в своей дипломной работе поставленную цель и задачу. Тем самым, гипотеза дипломной работы, что оперативно-розыскные доказательства используются в настоящее время не в достаточной мере, их можно было бы использовать более обширно и в разных видах преступления для их предотвращения и раскрытия, опровергнута.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Kasutatud kirjandus

1. Jaanimägi, K. 2004. Politsei sisemise rahu tagajana. Juridica VII.
2. Kerdgandberg, E. 2005. Natuke privaatsusest ja mõnevõrra enam selle jälitustegevuslikust riivest isikuandmeid töötleva Eesti avaliku võimu poolt. Juridica, VIII.
3. Laos, S. 2008. Riigi sisejulgeolekut tagava jälitustegevuse eesmärgid ja kontroll. Akadeemia 20/12.
4. Lõhmus, U. 2005. Kuriteo matkimisest. Kas riik võib provotseerida kuritegu? Juridica, IV.
5. Lõhmus, U. 2008. Pealtkuulamine ja Eesti põhiseaduses sätestatud õigus sõnumite saladusele. Juridica VII.
6. Metusa, I. 2002. Telekommunikatsioonialased õigusrikkumised. Juridica, V.
7. Randma, P. 2006. Veel kord riigi poolsest teoprovokatsioonist: kas keelatud või siiski lubatud? Juridica, V.
8. Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura.
9. Truuväli, E.-J., Kask, O., Lehis, L., Lindpere, H. jt. 2008. Eest Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, Tallinn: Juura.

Kasutatud normatiivaktid

10. Eesti Vabariigi Põhiseadus, 28. juuni 1992. - RT 1992, 26,349; RT I 2007, 33, 210.
11. Elektroonilise side seadus, 01.01.2005. - RT I 2004, 87, 593, RT I 2008, 28, 181.
12. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, 01.04.1996. - RT II 1996, 11/12, 34. art 8.
13. Julgeolekuasutuste seadus, 01.01.2009. - RT I 2008, 35, 213, RT I 2001, 7, 17.
14. Jälitustegevuse seadus, 01.01.2009. - RT I 2008, 35, 213, RT I 1994, 16, 290.
15. Karistusseadustik, 01.09.2002. - RT I 2001, 61, 364, RT I 2009, 19, 114.
16. Kriminaalmenetluse seadustik, 01.07.2004. - RT I 2003, 27, 166; RT I 2008, 52, 288.
17. Karistusseadustik, 01.09.2002. - RT I 2001, 61, 364, RT I 2009, 19, 114.
18. Politseiseadus, 08.10.1990 - RT 1990, 10, 113, RT 2008, 28, 181.

19. Postiseadus, 01.07.2006 - RT I 2006, 18, 142, RT I 2008, 59, 330.
20. Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus, 01.01.2008. - RT I 2007, 16, 77, RT I 2009, 4, 24.

Kasutatud kohtupraktika

21. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 02. detsember 2004.a. Vahur Jegorovi süüdistuses, 3-1-1-110-04 - RT III 2004, 38, 384.

Kasutatud elektroonilised allikad

22. Günter, A. 2005. Telefonikõned reetsid Metsamaa mõrvarid. http://www.postimees.ee/310805/esileht/siseuudised/175505.php 06.04.2008
23. Justiitsministeerium. Ülevaade jälituslubade andmisest ja jälitusmenetlusest 2007. aastal. http://www.just.ee/30181 02.04.2009

Intervjuud

Teema: Jälitustegevuse tõendite kasutamise analüüs. Kas jälitustoiminguid on võimalik ning vajalik kasutada senisest laiemalt.

24. Arula, V. 2009. Autori üleskirjutis. Jõhvi, 27.03.2009
25. Erte, K. 2009. Autori üleskirjutis. Kohtla-Järve, 23.03.2009.
26. Külaots, I. 2009. Autori üleskirjutis. Jõhvi, 23.03.2009.
27. Lillepea, M. 2009. Autori üleskirjutis. Kohtla-Järve, 09.04.2009.
28. Luškin, A. 2009. Autori üleskirjutis. Jõhvi, 08.04.2009.
29. Milovidov, I. 2009. Autori üleskirjutis. Jõhvi, 23.03.2009.
30. Orešnikov, V. 2009. Autori üleskirjutis. Jõhvi, 08.04.2009.
31. Prokopenko, L. 2009. Autori üleskirjutis. Narva, 18.03.2009.
32. Sakkart, J. 2009. Autori üleskirjutis. Kohtla-Järve, 10.03.2009.
33. Suuban, A. 2009. Autori üleskirjutis. Jõhvi, 07.04.2009.
34. Toluk, A. 2009. Autori üleskirjutis. Kohtla-Järve, 19.03.2009.

35. Intervjuu Viru Maakohtu kohtunik Jüri Sakkartiga.

1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
4. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?
5. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.

Vastab Jüri Sakkart:

1. Majandusalased kuriteod ja narkootiliste ainetega seotud kuriteod.
2. Keskmiselt 50-60%.
3. Põhiliselt kahtlustasid, et sellise jälitustoimingu teostamine nende suhtes on võimalik, kuid jätkasid tegevust (lobisesid liiga palju).
4. Minu praktikas ei esinenud.
5. Vaieldamatult laiemalt, kuid seaduse piires.

36. Intervjuu Viru Ringkonnaprokuratuuri vanemprokuröri Larissa Prokopenkoga.

1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
4. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?
5. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.

Vastab Larissa Prokopenko:

1. KrMS § 110 sätestab, millistel juhtudel on lubatud koguda tõendeid jälitustoimingutega ning minu arvates (samuti nagu näitab praktika) see ei sõltu kuriteo liikidest. Kui ei ole võimalust koguda tõendeid teiste menetlustoimingutega, kaalutakse küsimust jälitustoimingu teostamiseks.

2. Väga tihti kogutakse tõendeid kriminaalasjades. Jälitustoimingud annavad häid tulemusi tõendite kogumises.
3. Raske öelda.
4. Minu kriminaalasjades olid load isikutele j/t mitteteatamistest.
5. Siiski jälitustoimingutega riivatakse isiku põhiõigusi ja vabadusi, seega arvan, et senisest veel laiemalt ei tule kohaldada.

37. Intervjuu Viru Ringkonnaprokuratuuri ringkonnaprokuröri Anu Tolukiga.
    1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
    2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
    3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
    4. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?
    5. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
    6. Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel..

Vastab Anu Toluk:

1. Majanduskuriteod, narkokuriteod, varavastased kuriteod, grupilised.
2. Igal juhul efektiivne.
3. On teadlikud, kuid püüavad kavaldada üle (mõistukõne, tinglikud ütlused, valeinfo). Väga tihti see ei õnnestu.
4. Sel juhul, kui pole muid tõendeid.
5. Praegusel ajal kasutatakse piisavalt.
6. Jälitaja halb, nõrk kodutöö. Kui ikka hea põhjendus, äraütlemist ei tule.

38. Intervjuu Viru Ringkonnaprokuratuuri prokuröri abi Kristiina Ertega.
    1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
    2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
    3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
    4. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?

5. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
6. Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel.

Vastab Kristiina Erte:

1. Varavastastes; kuritegudes, kus toimub mingi jätkuv protsess, narkokuritegudes.
2. Väga.
3. On teadlikud, kuid millegi pärast arvavad, et see nende kohta ei käi.
4. Väga harva. Neil juhtudel, kui teisi tõendeid pole või on liialt vähe.
5. Ei ole mõtet. Ei saa, kuna praeguse seadusandlusega on kõik paika pandud.
6. Probleem tekib siis, kui jälitusametnik on taotluse halvasti põhjendanud. Näiteks juveeliröövi veebruaris 2009 Ahtme linnaosas, Kohtla-Järvel. Oli teada kahtlustatavate ring, oleks ennem vaja teha olnud läbiotsimised. Seepärast tuli keeldumine.

39. Intervjuu Ida Politseiprefektuuri Kriminaalosakonna komissari Igor Milovidoviga.

1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
4. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?
5. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
6. Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel.

Vastab Igor Milovidov:

1. Tapmised, narkokuriteod, rasked isikuvastased, sõidukite vargused, ametiisikute poolt toime pandud kuriteod.
2. JT on väga efektiivne kuritegude avastamisel.
3. Viimasel ajal on kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest üsna kõrge, kuid toimingud annavad ikkagi positiivse tulemuse.
4. Narkokuritegudes jälitustoimingu lõpetamisel olen teatanud KRMS § 117 (kõnedeeristus) teostatud toimingus (JTS § 10.4 lg.2 Jälitustoiminguga kogutud

andmete tuvastamise kord). Üldjuhul kui kuulamisel jälitusprotokolli kriminaalasja tõendiks ei vormistata, siis ei teavitata objekti. Juhindume KrMS § 121 lg.1 p.1-3 toodud aluste äralangemiseni, aga see võib kesta mitmeid aastaid.

5. Võimalused on niigi laiad, kuid on probleeme kohtutes, kuna kohtunikud on erinevad, erinevate vaadetega.
6. Raskusi ei ole. Põhiline on see, et prokurör ja jälitaja oleks üks ühine meeskond.

40. Intervjuu Ida Politseiprefektuuri Kriminaalosakonna spetsialisti Inna Külaotsaga.
    1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
    2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine? (näide)
    3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
    4. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?
    5. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
    6. Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel.

Vastab Inna Külaots:

1. Majandus-, narko- jm kestvad kuriteod, kus teisi võimalusi pole.
2. On efektiivne, saad tulemusena mingi konkreetsuse.
3. Teavad, aga ikkagi eksivad ja teevad vigu.
4. Teavitame, kui puuduvad muud tõendid.
5. Juba kasutatakse piisavalt, rohkemat piirab seadus.
6. Tihtipeale kohtunikud on leidnud, et ainult jälitustegevusega saadud tõenditest ei piisa, tuleks kasutada veel muid võimalusi.

41. Intervjuu Ida Politseiprefektuuri Kriminaalosakonna komissari Valdo Arulaga.
    1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
    2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
    3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
    4. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?

5. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
6. Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel.

Vastab Valdo Arula:

1. Jälitusmenetlusega kogutud tõendite kasutamine kriminaalmenetluses peab olema võimalikult minimaalne, et mitte avalikustada jälitusmeetodeid kujategijate seas. Jälitustegevusega peaks koguma eelkõige informatsiooni selleks, et planeerida õigeaegne tegevus kriminaalmenetluses.
2. Jälitustoimingute rakendamine on efektiivsem, kui isik, kelle suhtes toimingut teostame, pole informeeritud jälitustegevuse võimalustest ja meetoditest. Sellisel juhul ei oska ta ka vastu tegutseda.
3. Mida aeg edasi, seda rohkem on teadlikud jälitustegevusest. Esineb kriminaalpolitseinikke, kes mõtlevad ainult tänasele päevale, mitte homsele ja liiga kergekäeliselt avalikustavad jälitustegevust. Valitakse lihtsamad võimalused tõendamiseks. Mõnda kuritegu muidugi jälitusprotokollita ei tõendagi.
4. Jälitustoimingust teavitatakse põhimõtteliselt selles osas, mis läheb tõendiks. Tähendab, kui on kuu aega tehtud jälitustoimingut ja tõendamise osas on vajalik koostada protokoll, siis teavitatakse isikut ainult nende kahe päeva osas. Sellised teavitamised, kus tõendeid pole saadud või neid pole vaja kasutada, on ainult ametniku rumalus ja ebaprofessionaalsus.
5. Mida vähem kasutame jälitustõendeid seda parem.
6. Raskused seisnevadki selles, et kurjategijad on aina rohkem teadlikud jälitustegevusemeetoditest ja võimalustest. Näiteks kasutavad suhtlemisel selliseid sidekanaleid, mida on raske jälgida. Suhtlemisel kasutatakse kokkulepitud sõnu mingite kindlate tähendustega jne.

42. Intervjuu vandeadvokaat Arvo Suubaniga.

1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid? Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamisel.
2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
4. Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel?

Vastab Arvo Suuban:

1. Vastan, et praktiseeriva juristi seisukohalt on mõttetu arutada, millistes veel võiks kasutada. Seaduses on kõik öeldud, samuti arvan, et kasutatakse piisavalt.
2. Jälitustoimingute rakendamise efektiivsus selgub kohtumenetluse käigus, s.o probleem on selles, kas on järgitud Põhiseaduse § 43 ja sellest tulenevaid alamal seisvate normatiivaktide nõudeid jälitustegevuse teostamisel.
3. Minu teada, eeldatavalt teadlikuks jälitustegevusest saab kahtlustatav pärast seda, kui tutvub kaitsja vahendusel toimikuga, s.o pärast kohtueelse menetluse lõpuleviimist. Siis mina juba kaitsjana tutvustan kahtlustatavat ja edastan sellekohase info.
4. Minul on kriminaalasja raames tekkinud probleemid just menetlusnormide järgimise osas. On esinenud nn vormivead, mis võimaldasid kaitsel jälitustoimingu kasutamise õigsuse lubatavuse kahtluse alla seada. Lõppkokkuvõttes kohus võib lugeda küll jälitustegevuse käigus kogutud tõendid osaliselt vastuvõetavateks. Pealtkuulamisel võib tekkida probleem pealtkuuldu tõlgendamise osas. Näiteks toimikusse olid lisatud menetleja mingid „õiendid“ selle kohta, et kui kahtlustatav ütles „seda“, siis selle all mõtles „seda“ ja muidugi süüdistusele vastavalt, mis on muidugi viga. Lõppkokkuvõttes antud juhul pealtkuulamine mingit tulemust ei andnud ja pistisevõtmises süüdistatav mõisteti õigeks.

43. Intervjuu Ida Politseiprefektuuri Kriminaalosakonna vaneminspektor Andrei Luškiniga.

1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?

2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?

1. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
2. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?
3. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
4. Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel.

Vastab Andrei Luškin:

1. Narkokuriteod, kuriteod kus on tekitatud suur varaline kahju.
2. Suurem osa kriminaalasjadest, kus on viidud läbi jälitustoiminguid on jõudnud ka kohtuni.

3. Kuna tavaliselt kasutatakse prokuröri loal jälitustoimingust mitteteatamist, siis kahtlusalused ainult oletavad, et neid on läbiviidud.
4. Teavitame siis, kui on vormistatud protokoll, mis läheb tõendiks.
5. Vaevalt et laiemalt. Vajalik siis kui on kahtlus, et kohtus võidakse muuta ütlusi. Jälitustoiminguga saadud tõendid on ikkagi fikseeritud, olemasolu tuvastatud ja see on muutumatu fakt.
6. On juhtumeid, kui kohtunik peab jälitustoiminguga saadud tõendeid väheseks.

44. Intervjuu Ida Politseiprefektuuri Kriminaalosakonna vaneminspektor Valeri Orešnikoviga.
    1. Millistes kuriteo liikides on Teie arvates põhjendatud ja vajalik kasutada jälitustõendeid?
    2. Kui efektiivne on olnud jälitustoimingute rakendamine?
    3. Milline on olnud kahtlustatavate teadlikkus jälitustegevusest?
    4. Mis juhtudel on Teie praktikas (politseiametnikele, prokuröridele) olnud jälitustoimingust teavitamisi ja tutvustamisi?
    5. Teie arvamus võimaluse ja vajalikkuse kohta kasutada senisest laiemalt jälitustõendeid erinevates kuriteoliikides nende lahendamiseks.
    6. Millised on raskused, probleemid jälitustegevuse kasutamisel.

Vastab Valeri Orešnikov:

1. Narkokuriteod, kelmused, varavastased.
2. Jälitustoimingute rakendamine on efektiivne, isegi väga.
3. On teadlikud, kuid teevad vigu.
4. Teavitame siis, kui on vormistatud protokoll, mis läheb tõendiks. Samuti siis kui tehakse järelpärimine kahtlustatava või advokaadi poolt.
5. Antud ajal pole võimalik, kuna on piiratud tehnilised võimalused.
6. Ressursside piiratus. Napib politseiametnikke, kes tegelevad jälitusega.